

Samouprava

GLASILO ŽUPANSKE ZVEZE V LJUBLJANI

LETO 1940

LJUBLJANA, V AVGUSTU 1940

ŠTEV. 7-8

Obisk slovenskih županov na bratskem jugu.

Županska zveza je prvi teden po binkoštnih praznikih priredila izlet svojih članov v Beograd, na Avalo in Oplenac, Niš in Zagreb. Glavni namen potovanja je bil ta, da predstavniki županske zveze izroče na pristojnih mestih spomenico, ki izraža enodušno željo slovenskih županov po čim prejšnji ureditvi banovine Slovenije. Z druge strani pa naj bi si slovenski župani ogledali napredek Beograda in napredek Niša. Vsi okraji Slovenije so bili na tem izletu zastopani, skupino pa so vodili predsednik županske zveze g. Nande Novak iz Kamnika, ljubljanski župan dr. Adlešič in senator Alojzij Mihelčič.

Ni treba posebej poudarjati, da je bil ta izlet za vse udeležence nadvse zanimiv in poučen po zaslugi vodstva, nadvse prijeten pa zaradi gostoljubnosti beograjskega, niškega in zagrebškega župana, tako da bo vsem udeležencem ostal za vedno v najlepšem spominu. Veliko je pripomogla k uspehu tudi železniška uprava, ki je županom dala za vso pot na razpolago udoben vagon, tako da je bila dolgotrajna vožnja vsem udeležencem olajšana. Pa tudi sicer je železniška uprava vedno skrbela, da je izletnikom povsod kar najbolj ustregla, za kar gre vsem prizadetim posebna zahvala.

Škoda bi bilo, če ne bi na kratko opisali zanimivega potovanja, o katerem je sicer poročalo že dnevno časopisje, tudi v našem strokovnem glasilu. Potovanje se je začelo na binkoštni ponedeljek zvečer, 14. maja zjutraj smo bili že v Beogradu. Beograjska mestna občina je dala udeležencem na razpolago avtobus in vse dopoldne je bilo posvečeno lepotam in zanimivostim naše prestolnice. Župani so si ogledali staroslavni in sedaj urbanistično dovršeno urejeni Kalemegdan, za tem zanimivi in za vsakega Jugoslovana s tolikimi spomini združeni vojni muzej. Lepo je tudi bilo v velikem beograjskem živalskem vrtu, ki ga vodi Slovenec g. V. Herfort. Po kosilu v »Slovenski menzi« je prišel na vrsto muzej kneza Pavla, ki je s svojo bogato zakladnico zgodovinskih lepot in umetnosti navdušil slehernega. Za tem so se izletniki odpeljali z avtobusom proti Dedinju, kjer so si ogledali iz daljave lepi kraljevski dvorec sredi krasno urejenih nasadov, za tem pa še Beli dvor kneza namestnika Pavla. Pot je vodila naprej na Košutnjak,

kjer je beograjska občina uredila prelepa sprehajališča in parke. Vreden ogleda je bil tudi veliki pančevski most, ki nosi sedaj ime most kralja Petra II. Čez veliki viseči most kralja Aleksandra in mimo krasno urejenega beograjskega velesejmskega razstavišča je potegnil župane avtobus še v Zemun, od koder je bil prelep razgled na Beograd ob zahajajočem soncu. Ves dan je spremljal župane in jim sproti tolmačil vse zanimivosti šef beograjskega občinskega odseka za tisk in turizem g. Djuro Banjac, za kar smo mu bili vsi od srca hvaležni. G. Banjac nas je spremljal tudi naslednja dva dneva, tako da je bil izlet za vse nadvse poučen.

Prvi dan je delegacija Županske zveze, v kateri so bili ljubljanski župan dr. Adlešič, senator Mihelčič in predsednik Županske zveze Nande Novak, bila dopoldne sprejeta pri gradbenem ministru dr. Kreku in pri beograjskem županu Vojinu Djuričiću; popoldne je sprejel deputacijo predsednik senata dr. A. Korošec, na večer pa predsednik vlade Dragiša Cvetković. Ob pol 9 zvečer je priredil beograjski župan Djuričić vsem županom slovesno večerjo v hotelu »Srpski kralj«. Na večerji so bili tudi gradbeni minister dr. Miha Krek, senator Franč Smodej, beograjska podžupana g. inž. Lazar Kostić in g. Božidar Nedić ter več beograjskih občinskih svetnikov. V pozdravnem nagovoru je župan Djuričić poudarjal, da je izredno vesel, da so predstavniki slovenskega naroda v tako lepem številu obiskali prestolnico države. Za pristrčni sprejem in gostoljubnost se je zahvalil predsednik Županske zveze g. Nande Novak, želeč najlepšega razvoja kraljevski prestolnici.

Drugi dan je bil posvečen ogledu nekaterih najvažnejših beograjskih občinskih ustanov. Tako so župani obiskali veliko otroško zavetišče, ki služi le kot prehodni dom za zapuščene otroke in ki je vzorno urejeno. Zanimiv je bil izlet do beograjske elektrarne, ki ima osem ogromnih parnih kotlov, pod katerimi pokurijo na dan 35—40 vagonov premoga. Pet mogočnih parnih turbin žene električne generatorje, ki premorejo skupaj nekaj nad 40.000 konjskih sil, torej le malo manj kot elektrarna na Fali. Poučen je bil tudi obisk občinskega ambulatorija za kožne in venerične bolezni, ki ga vodi mestna občina in ki je po svoji skrajno socialni ureditvi edinstven zavod te vrste. Popoldanski ogledi so bili zaključeni z obiskom v palači Narodne skupščine in v palači Senata. Deputacija Županske zveze je bila ta dan sprejeta tudi od podpredsednika vlade dr. Mačka. Na večer pa so imeli župani skupno večerjo, na katero so povabili nekatere beograjske Slovence, posebno uradnike. Na večerji je bil tudi senator Smodej.

Tretji dan je bil namenjen obisku Avale in Oplenca. V zgodnjem jutru smo se odpeljali z avtobusom beograjske občine skozi živahno pokrajino proti Avali, visokemu hribu, na katerem je postavljen mogočen spomenik neznanemu vojaku. Štiri in pol kilometra dolga, lepa cesta se pne proti vrhu Avale, kjer je sredi velikega in lepo urejenega parka postavljen arhitektonsko dovršen spomenik, zamisel slavnega Meštrovića. Tu so vsi župani počastili

spomin vseh borcev za svobodo, predsednik Zveze g. Nande Novak pa je položil na grob lep lovorjev venec.

Pot nas je vodila naprej skozi prekrasno in bogato Šumadijo, srce nekdanje Srbije, do Topole, nad katero kraljuje na lepem gričku mogočna cerkev na Oplencu. Za vse je bil obisk Oplenca posebno doživetje. Najprej smo župani obiskali grob kralja Aleksandra. Predsednik Zveze je položil prekrasen venec na grob. Ogled te najlepše cerkve na Balkanu, katero je postavil kralj Peter I. kot »zadužbino« iz svojega zasebnega premoženja na svojem posestvu, je zahteval precej časa. Kralj Aleksander je dediščino svojega očeta prevzel in jo bogato okrasil z mozaiki. Zanimiv je bil tudi ogled muzeja, v katerem so zbrani številni venci iz plemenitih kovin, ki so jih bili častilci in javne ustanove položili na grob kralja Aleksandra. Sprehod po zasebnem vrtu kraljevega posestva je nagradil vse udeležence s prelepimi razgledi na pokrajine, ki so bile vedno dom slavnega junaštva in zibelka naše kraljevske dinastije. Na povratku v Beograd smo župani še obiskali poznano lepo in sodobno urejeno Bukovičko banjo v bližini Arandjelovca. Bogata in vzorna zadruga v bližini tega kopališča »Venčačka vinogradarska zadruga« pa nam je dokazala, da je prav lahko za zgled našim slovenskim zadrugam. Je vzorno urejena in prinaša članom, med katerimi so le manj premožni, lepe dohodke. Ni treba posebej poudarjati, da smo bili v zadrugi deležni prave srbske gostoljubnosti.

Po povratku v Beograd smo odšli zopet na vlak in se z nočnim brzovlakom odpeljali proti Nišu, kamor smo prišli v ranem jutru. Izletnike je na postaji sprejel in pozdravil niški župan g. Dragotin Živković, ki je prišel v spremstvu podžupana Mihajla Hadži-Djordjevića. Niški župan, ki nas je ves dan ljubeznivo spremljal, je vse najprej peljal pogledat veliko tobačno tovarno. Za tem je sprejel župane ban moravske banovine g. Janičije Krasojević. Za vse je bil izredno zanimiv obisk znamenite Čele-kule, spomenika, ki s strahotno grozotnostjo priča o bojih, ki jih je imel srbski narod za osvoboditev izpod turškega jarma. V velikem štirioglatem stolpu, ki je danes že pokrit in obzidan, so pred 130 leti Turki vzdali glave pobitih srbskih upornikov, tako da so na vse štiri strani neba gledale same mrtvaške lobanje padlih borcev za svobodo. Nič čudnega ni, če so slovenski župani ob tem mogočnem spomeniku borbe za svobodo rodne zemlje zapeli »Oj Doberdob«. Niški župan je povedel za tem slovenske goste še v bližnjo Niško banjo, znano radioaktivno kopališče, ki zelo hitro napreduje. Opoldne nas je povabil župan g. Živković na kosilo v »Park-hotel« v Nišu, popoldne pa smo si ogledali zanimivosti Niša. Obiskali smo tudi vilo predsednika vlade in niškega rojaka Dragiše Cvetkovića. Vsi smo od srca obžalovali, da ga nismo mogli pozdraviti v njegovi hiši, ki nas je sprejela z izredno gostoljubnostjo. Hitro je prišlo slovo in ob šestih nas je vlak potegnil zopet nazaj proti severu.

Drugo jutro nas je že pozdravilo v Zagrebu. Deputacija na čelu s predsednikom Županske zveze g. Nandetom Novakom je

obiskala bana dr. Šubašića in zagrebškega župana g. Starčevića, ki je opoldne ljubeznivo sprejel vse župane in jim sam razkazal stari kraljevski dvorec v Gornjem mestu. Popoldne so še nekateri župani obiskali živalski vrt v Maksimiru, na večer pa smo se odpeljali proti Sloveniji in naprej na svoje domove, kamor smo prinesli neizbrisne spomine z lepega potovanja po državi.

O obisku slovenskih županov v Beogradu je prinesla daljši članek tudi majska številka »Beogradskih opštinskih novin«. To revijo izdaja beograjska občina. Članku, ki opisuje razglede slovenskih županov po Beogradu in njihov izlet na Avalo in Oplenac, so priložene tudi tri slike, in sicer z obiska na Avali, z obiska v otroškem zavetišču v Beogradu in z obiska v Venčački zadruzi.

Dr. A. Šraj:

Kaj je taksa?

Nobena občinska davščina ni bila predmet tolikim sporom, pa tudi pri nobeni ni upravna praksa in upravnosodna judikatura tako nestanovitna, kakor pri občinskih taksah. Pojem takse, ki v zakonih samih ni bliže določen, se v praksi doslej ni razčistil in povzroča vedno nove spore. V naslednjih vrstah hočem podati pregled pravnega stanja, kakor prihaja do izraza v izrekih našega upravnega sodišča in državnega sveta do najnovejšega časa, z namenom, da bodo informirane tudi podeželske občine, ki jim snov ni toliko znana kakor mestnim občinam,* in da bodo mogle v danem primeru svoje interese uspešno zastopati. Preden pa pridem k taksam samim, naj zaradi boljšega razumevanja ponovimo nekaj načel in splošnih norm o izvrševanju finančne oblasti občine.

Predvsem velja načelo, da ni javne dajatve brez zakona, to se pravi, da je treba za uvedbo vsake javne dajatve pooblastila v zakonu. To načelo izraža čl. 104 ustave izrečno glede državnih davščin, velja pa seveda enako za samoupravne. To načelo poudarjam, ker so nekatere občine imele in še imajo med svojimi davščinami, zlasti med tako imenovanimi »samostojnimi**« tako zelo samostojne, da so sploh izven zakona in

* Za mestne občine velja članek *mutatis mutandis*.

** Samostojne so danes skoraj vse občinske davščine. Nesamostojne so le davščine, ki se bodisi po izrečnem zakonskem predpisu, bodisi ker je to za občino najbolj ugodno (enostavno in učinkovito), pobirajo v odvisnosti od druge (največkrat državne ali banovinske) davščine ter določajo v obliki doklade k tej davščini. Nesamostojni so občinski neposredni davki, ki imajo že po sili zakona značaj doklade; nesamostojna je (po volji občine) lahko občinska prenosnina in podobne davščine, ki jih občina sama veže na obstoj (predpis) enake davščine države ali banovine in njihovo stopnjo določi v odstotku k tej davščini. Vse druge občinske davščine pa so samostojne. Zato so nazivi: občinska samostojna davščina na, naklada, priklada i. t. d., ki se še tu in tam dobijo, zastareli in se bolje ne uporabljajo več, razen v nekaterih posebnih primerih.

torej v nasprotju z osnovnimi ustavnimi določili. Zakonsko pooblastilo more biti splošno ali posebno. Splošno pooblastilo za uvajanje in pobiranje davščin ima občina v § 95 zakona o občinah, posebna pa so raztresena po raznih zakonih; tako na primer daje člen 82 zakona o notranji upravi pooblastilo za uvedbo občinskih upravnih taks, § 29 zakona o samoupravnih cestah pooblastilo za uvedbo prispevkov za gradnjo in vzdrževanje občinskih cest itd. Nas zanima tukaj splošno pooblastilo. Po 4. odst. § 95 zakona o občinah more občina za kritje svojih potreb uvajati doklade na neposredne državne davke in občinske posredne davke (trošarine in takse). To naštetje je taksativno, to se pravi, razen do teh nima občina pravice do nobenih davščin (ako izvzamemo davščine po že omenjenih posebnih pooblastilih). Kaj pa tu naštete davščine so, zakon ne pove. Zateči se moramo k definiciji državnih davkov enakega imena, kjer tako najdemo, oziroma k teoriji. Ta deli javne dajatve (davščine) v davke, takse in prispevke.

Davek je denarna dajatev, ki jo pobira občina za kritje svojih splošnih potreb, ne da bi nudila zanjo posebno, vnaprej določeno protiuslugo. Davki so neposredni in posredni. Neposredni je davek, čigar predmet je neposredno premoženje ali dohodek zavezanca; posredni pa je davek, čigar predmet je to premoženje ali dohodek posredno, to je ob določenih zavezančevih dejanjih, iz katerih se dá na obstoj premoženja ali dohodka posredno sklepati. Ta dejanja morejo biti ali poraba premoženja ali dohodka (potrošnja), ali prenos premoženjskega predmeta iz roke v roko (promet); v teh dejanjih se namreč premoženje oziroma dohodek pokaže in se obdavči. Po teh vidikih delimo posredne davke v potrošne in v prometne; med prve spadajo trošarine, med druge pa uvoznina, prenosnina itd.

Taksa (slov. pristojbina*) je denarna dajatev, ki se pobira kot protidajatev za usluge, ki jih nudi občina poedincu v javnem interesu, ta pa se jih poslužuje v osebnem interesu. Te usluge morejo biti ali dajanje občinske javne imovine (javnih prostorov) ali njenih javnih naprav (obč. vodovodnega in kanalskega omrežja, obč. klavnice, tehtnice itd.) v uporabo, ali pa službeni opravi, ki jih ima občina kot oblastvo s poedincem zaradi ostvaritve ali zaščite njegovih zasebnih interesov. Po teh vidikih delimo takse v takse za uporablanje občinske javne imovine in občinskih javnih naprav (stojnina, vodarina, kanalsčina, klavnina, tehtnina itd.), in v občinske upravne takse (taksa za stavbni ogled, za mesni ogled, mrliški ogled, »kolkovina« itd.).

Od zasebnopravne odškodnine, ki ji je zelo podobna, se taksa loči po tem, da se ne določa pogodbeno, temveč da se z enostranskim oblastvenim aktom odmerja in predpisuje, ter da

* Nekateri ločijo pristojbino od takse in uporabljajo naziv »pristojbina« za posebne davščine, ali tudi za civilnopravno odškodnino za dobave in storitve občine, ki ne spadajo v javno pravo. Za tako ravnanje ni nobene podlage; pristojbina ni nič drugega, kakor slovenski naziv za takso. V tem članku rabim tujko, ker je bolj vpeljana in jasna.

se § 76 zakona o občinah in nudeč posamezniku posebne usluge le maradi zadostitve tem nalogam. Iz dalje spodaj navedenih zgledov § 76 zakona o občinah in nudeč posamezniku posebne usluge le radi zadostitve tem nalogam. Iz dalje spodaj navedenih zgledov bodo postali ti pojmi jasni.

Prispevek je denarna ali naturalna dajatev krajevnega značaja, ki se pobere kot enkrat ali večkrat (obročen) do-prinos posameznika k skupnim stroškom za zgraditev (razširi-tev itd.) javne naprave, od katere bo imel on posebne koristi. Ta davščina je zato omejena na določen krog oseb, ki naj imajo od nameravane naprave neposredno korist, in se večinoma tudi odmerja po stopnji te koristi.

Vrnimo se k našemu zakonu. Zgoraj citirani člen občini ne dovoljuje vseh teoretično mogočih davščin. Od neposrednih dav-kov ji pušča samo doklado na državne neposredne davke,* od posrednih davkov samo trošarine,** prispevkov sploh ne pozna,** edino takse pušča brez omejitev. Ker tudi omejitve, ki jih glede predmeta in višine taks vsebujeta taksni uredbi bivše ljublj-an-ske in mariborske oblasti iz leta 1929 glede na kasnejši in širši zakon o občinah ne veljajo več in se ti uredbi v toliko tudi dejan-sko ne izvajata več, ter zaradi čim dalje razvitejšega gospodarstva naše podeželske občine postajajo takse tudi zanje vse važnejše.

Tako smo prišli do taks. Kaj je sedaj taksa po pozitivnem pravu, po naših zakonih? Državni taksni zakon nima definicije, enako ne zakon o občinah in omenjeni taksni uredbi bivših oblastnih samouprav. Zakon o občinah je uvrstil takse, s tem da jih v oklepaju pridružuje trošarinam, med posredne davke. S tem pa brez dvoma ni hotel že tudi reči, da je taksa posredni davek; kajti to in samo to taksa res ne more biti. Uvrstitev takse med posredne davke se zdi povsem zunanja, morda zaradi labilnih teorij, in iz nje še ne smemo sklepati na notranje bistvo dav-ščine. Lažje moremo iz taksativne navedbe občinskih davščin v

* Tudi v tem okviru občina ni svobodna. Nedopustno zaenkrat je di-ferencirano ali progresivno razporejanje dokladne stopnje, razni davčni in drugi zakoni pa vsebujejo še posebne utesnitve (n. pr. glede uslužbenskega davka, samskega davka, zgradarine itd.).

** Glede trošarinskih predmetov in trošarinske stopnje je občina po tem zakonu svobodna, zlasti odkar je državni svet izrekel, da se smejo ob-činski trošarini podvreči tudi predmeti industrijske predelave (surovine, pol-izdelki in produkcijska pomožna sredstva). Pač pa vsebujejo omejitve razni drugi zakoni (zakon o državnih trošarinah, zakon o državnem monopolu, trgo-vinske pogodbe s tujimi državami itd.). — Mestne občine smejo pobirati tudi prometne davke.

*** To je velika vrzel zakona o občinah. V našem podeželju se namreč že od nekdaj gradi večji del javnih naprav s prispevki v denarju in naravi, s čimer se občani ognejo dragim posojilom, nakupu materiala, ki ga imajo sami doma, in plačevanju za dela, ki jih lahko sami opravijo. Vse, kar se na ta način danes dela, je torej izven zakona in dobiva značaj prostovoljne storitve (tlako po § 109 z. o. more občina odrediti le ob »sili«, n. pr. ob elementarnih katastrofah). Izvzeti so seveda prispevki po posebnih zakonih, n. pr. za občinske ceste.

§ 95 sklepati, da taksa ne more biti ne neposredni, ne posredni davek, temveč nekaj drugega, nekaj povsem svojega, ter pridemo tako tudi po pozitivnem pravu do takse v teoretičnem ali tehničnem smislu, kakor je definirana zgoraj, to je kot protidajatve za posebne usluge, ki jih občina v javnem interesu nudi občanom. To stališče zavzema upravno sodišče v Celju in ga dosledno v vseh svojih razsodbah zastopa. V svojih izrekih poudarja, da mora biti usluga, za katero sme občina predpisati takso, individualnega značaja, to se pravi, da mora imeti poedinec od nje individualno, neposredno korist.

Nekaj z g l e d o v naj predmet pojasni: občina zgradi vodovod, ga razpelje po hišah in postavi ob cestah javne izlivke. Z zgradbo in vzdrževanjem vodovoda ima stroške, ki jih sklene kriti iz donosa posebne takse za uporabljanje vodovoda (vodarine). Vodovod je zgradila in ga obratuje kot občekoristno napravo po § 105 z. o. v javnem interesu, vršeč v § 76 z. o. poverjene ji naloge (t. 4 § 76: »skrb za zdravo pitno vodo«); občan-poedinec pa, ki se vodovoda poslužuje, ima od tega neposredno osebno korist, korist zase in za svoje gospodinjstvo (gospodarstvo). Usluga, ki jo občina nudi, je individualne narave in zanjo pobrana naknada je taksa v pravem pomenu besede. Poedinec pa, ki ni niti priključen na občinski cevovod, niti ne dobiva vode iz javnih izlivk, od vodovoda nima neposredne koristi; občina mu ne daje individualne usluge in njemu predpisana vodarina ne bi bila več taksa, temveč direktna obdavčba in kot taka nezakonita. Ali: občina zgradi kanalsko omrežje ter uvede za kritje gradbenih in vzdrževalnih stroškov takso za uporabljanje tega omrežja (kanalščino). Tudi ta naprava je zgrajena v izvrševanju javnopravnih nalog občine. Potom nje odvaja občina iz hiš in s cest odpadne vode in nesnago, s čimer »skrbi za dobro zdravstveno stanje prebivalstva« po t. 4 § 76. z. o., obenem pa nudi občanupoedincu, čigar hiša je na kanalsko omrežje priključena, usluge individualne narave, za katere sme pobirati takso. Posestniku, čigar hiša na občinsko omrežje ni priključena, temveč je navezana na greznico (ponikovalnico) ali ima lasten privaten kanal, občina ne nudi individualne usluge oziroma neposredne koristi in od njega ne sme pobirati kanalščine. Ali: občina mora, preden izda stavbno dovoljenje ali dovoljenje za uporabo dograjene stavbe, opraviti ogled na kraju samem. To dela v javnem interesu, izvršujoč kot krajevno-policijsko oblastvo po t. 6 § 77. z. o. predpise stavbnega reda. Ker pa ima s stavbnim gospodarjem poseben posel, ta pa od tega posla zasebno korist (pridobitev pravice do graditve hiše), mu nudi občina uslugo individualnega značaja (ostvaritev pravice) in mu zato sme za povzročeni ji posel predpisati takso (»takso za stavbni ogled«). Ali: v občinskem uradu se zglašijo stranka in zahteva živinski potni list. Tudi živinske potne liste izdaja občina v javnem interesu kot oblastvo, vršeč posle veterinarske policije. Ker pa z izdajo te listine stori stranki individualno uslugo (ustvari ji pravico do prenosa živali na drugo

osebo) in ima s tem poseben posel v korist stranki, sme pobrati od nje takso.

To so zgledi pravih taks, prva dva za takse za uporabljanje občinskih javnih naprav, druga dva za občinske upravne takse. Pri vsaki taksi mora biti viden na strani občine javni, na strani občana-poedinca njegov privatni interes, namen zadostitve obema tema interesoma, dasi nista vedno enako močna in včasih zelo prevladuje drug nasproti drugemu, kar pa ne sme motiti. Na primer: občina dá nekomu dovoljenje, da postavi na javnem svetu (cesti, trgu, parku) stojnico za prodajo okrepčil ali drugih predmetov, ali reklamni kiosk in podobno, ter pobira za to dopustitev takso (stojnino). Javni interes prihaja tukaj le še toliko do izraza, kolikor služijo take naprave potrebam občinstva (okrepčila) ali širšemu krogu pridobitnikov (reklamni kiosk), in včasih skoraj izginja. Ali: občina je uvedla veterinarsko kontrolo uvoženega mesa in mesnih izdelkov in pobira za veterinarske preglede takso (oglednino). Javni interes (zdravstvena policija) prevladuje, privatni interes uvoznika je prav majhen, kontrola morda celo nezaželjena.

V privatno pravo pa spadajo one storitve, ki jih občina nudi kot privatnopravna oseba, kot lastnica premoženja in pridobitnih podjetij. Če občina dovoli postaviti stojnico na svetu, ki je njena privatna last, je to zakupna pogodba; odškodnina, ki jo daje zakupnik, je civilnopravna zakupnina in ne taksa. Enako so civilnopravnega značaja vse naknade, ki se dajejo za uporabljanje občinskih pridobitnih naprav (občinskih podjetij po § 106 z. o., kakor obč. gostinskih, trgovinskih, kinematografskih, prevoznih podjetij itd.). Vse te naknade, naj se imenujejo v praksi kakor koli, niso javnopravne dajatve, ne rabijo odobritve nadzornega oblastva, a se tudi ne morejo izterjovati z upravno eksekucijo. Z njimi v tem članku nimamo opraviti. Privatnopraven je po večini tudi občinski dodatek k tokovini, ki ga obenem s tokovino pobirajo banovinske elektrarne in odvajajo občinam, da te krijejo iz njega svoja elektrifikacijska posojila.*

Glede predmeta oziroma posla, za katerega se sme taksa pobirati, ter glede višine taksnih postavk in podlage za konkretno odmero ni splošnih predpisov. Omejitve sicer prinašajo nekateri specialni zakoni (n. pr. za takse na živinske potne liste, ki so unificirane) in odredbe nadzornih oblastev. Pač pa je treba pri uvajanju taks gledati na to, da se izbere taka odmerna podlaga in določi taka taksna stopnja, da sta storitev občine in protidajatev poedinca v pravilnem razmerju in da ta protidajatev ne izgubi značaja takse in postane davek. Za vodarino na primer pomeni to, da naj v odmerni podlagi čim bolj

* More se seveda tako posojilo odplačevati tudi iz dohodkov občinske trošarine na električni tok, ki jo občina posebej v ta namen uvede. Ker pa trošarina pritegne ves konzum električnega toka v okolišju občine, je ta način priporočljiv le v občinah, kjer ni drugih (privatnih!) elektrarn in je vsa občina elektrificirana po KDE.

pride do veljave dejanska potrošnja vode; kajti potrošnja vode je najboljše merilo za ugotovitev, v kakšnem obsegu se poedinec skupne naprave poslužuje in koliko stroškov povzročuje vodo-vodu on, oziroma jih gre na njegov račun. Zato se njegova protidajatev, vodarina, odmerja najboljše po konzumu vode, ugotovljenem po vodomernu ali po lepo diferencirani tarifi, ki se ugotovitvam po vodomernu čim bolj približuje. Sploh neprimeren za odmerni osnovi je direktni davčni predpis, čeprav najdemo po deželi tu in tam tudi tega. Po svoji višini pa vodarina ne sme biti večja, nego je občini potrebna, da krije iz donosa teh taks gradbene in vzdrževalne stroške za vodovod, ki kot obče-koristna javna naprava po § 105 z. o. ne sme izkazovati znatnejšega prebitka (dobička). Vse, kar bi šlo preko te meje, torej za splošne občinske potrebe, je direktna obdavčba in kot taka nezakonita. Tako je lahko en in isti vodarinski predpis do neke meje zakonit, dokler gre še za takso, preko te meje pa nezakonit, ker je že neposredni davek. Enako je pri drugih, podobnih taksah.

Upravno sodišče v Celju je v teh stvareh tako dosledno, da je v nekem primeru priznalo poedincu pravico, da z vpogledom v računske knjige vodovoda ugotovi, da li ne dela vodovod z dobičkom, da li torej občina ne pobira vodarine, ki je po svoji višini deloma že direktni davek in zato nezakonita. To stališče je zelo strogo in državni svet ga ni usvojil. Stvar nadzornega oblastva (banske uprave) je namreč — tako pravi državni svet —, da o priliki obravnavanja občinskega proračuna pregleda tudi gospodarstvo občinskega vodovodnega podjetja in pri tem ugotovi, ali nima to podjetje nedopustno visokega prebitka, ki se odteka za druge občinske potrebe. Če tak prebitek ugotovi, od občine sklenjene vodarinske tarife ne odobri, oziroma jo uradoma zniža na postavke, ki morajo po vodovodnem proračunu zadoščati. Edino pravno sredstvo poedinca pa je njegova pripomba k proračunu po § 96 z. o.; ko je ta odobren, se more občan pač pritožiti proti morda previsoki odmeri vodarine, ne pa tudi proti odobrenim splošnim (za vse veljavnim) vodarinskim postavkam.

Pri tej priliki naj opozorim še na čudno navado, ki izvira iz dobrih starih časov, a je danes nemogoča, pa jo je kljub temu ponekod težko zatreti, da namreč občinski odbornik ali uslužbenec, ki takso pobira, pobrane zneske kar pridrži sebi za nagrado. Samo po sebi umevno je, da se morajo vsi dohodki občine, tudi vse takse (tudi takse na živinske potne liste!) odvesti v občinsko blagajno oziroma v sklad, v katerega se po namembi takse stekajo. Nagrada občinskih organov je stvar zase in se mora posebej urediti. Še letos je bil neki župan zaradi take nedrednosti razrešen!

Nalašč sem se pri teh vprašanjih dalj zadržal, da bo pojem takse, kakor ga tolmači upravno sodišče in kakor je ustaljen v finančnem znanstvu, povsem jasen. V praksi najdemo namreč tudi drugačne takse, takse, ki so to le po imenu, v bistvu pa so davki,

več ali manj čiste fiskalne dajatve, za katere ni na strani občine nobene individualne protiusluge. Pod imenom takse se skrivajo mnogi neposredni in posredni davki, bodisi ker je naziv »taksa« zanje že zelo star in običajen, bodisi da se jim ta naziv daje pomotoma ali celó namenoma, hoteč skriti nedopusten davek. Neposredni taki davki so: taksa na sezonske obrtne obrate (v letoviških občinah), taksa na krošnjarenje, taksa na prenočevanje tujcev, takse na izkop rudnin in na pridobivanje naravnih mineralnih vodá itd. Posredni taki davki pa so: od prometnih taksa na prenos nepremičnin, taksa na prirastek vrednosti nepremičnin, takse na uvoz ali izvoz, od trošarinskih taksa na vozila, večina taks na zabavo (teh je dolga vrsta), pasja taksa, gostaščina itd.

Zelo pisana je družčina taks, pravih in nepravih, in nekatero »takso« je kar težko razporediti po njenem finančnopравnem značaju. Često pa to v praksi niti ni potrebno; kajti ni vsaka neprava taksa že nezakonita. Mnogo jih ima svoje zakonito pooblastilo v specialnih zakonih (n. pr. vse občinske takse na zabavo v taksnih uredbah bivše ljubljanske in mariborske oblasti, taksa na prenočevanje tujcev v uredbi o pospeševanju turizma itd.), pri drugih zopet se v konkretnem primeru izkaže, da je na strani občine vendarle neka storitev, od katere ima posameznik neposredno korist (na primer varnostna služba pri javnih prireditvah, porast vrednosti nepremičnine zaradi ceste, ki jo je občina ob njej zgradila, ali zaradi vodnega, kanalskega in električnega voda, ki jih je v to cesto položila). Druge takse zopet so očitno nezakonite, ker ni na strani občine najmanjše protiusluge in tudi nobenega pooblastilnega zakona. Take takse banska uprava seveda ne more odobriti; če pa jo le odobri, jo mora upravno sodišče na pritožbo prizadetega poedinca izreči za nezakonito in plačilni nalog razveljaviti. Tako takso more občini rešiti le sreča, da se med letom nikdo ne pritoži, in te sreče sem videl že precej, posebno v letoviških občinah, kjer plačujejo takse le tujci.

Kakor smo že zgoraj videli, utegne postati nezakonita tudi prava taksa, če je namreč njena stopnja (tarifna postavka) tako visoka, da njen donos presega stroške, ki jih ima občina z izvrševanjem dotične službe. Zadeva je, kolikor gre za možnost izpodbijanja takih taks, še sporna, ker je upravno sodišče kljub temu, da si državni svet zgoraj opisanega njegovega stališča ni bil usvojil, v neki novi stvari zavzelo zopet isto stališče in spor še teče.

*

Znano je, da velik del slovenskih občin ne more shajati z davčinami, ki jim jih dovoljuje § 95. zakona o občinah. Razvitejše pridobitne prilike zahtevajo tudi razvitejši finančni sistem, rastoče potrebe pa rastoče dohodke. Znano je tudi, da so vsa prizadevanja po razširitvi finančne oblasti občine zakonodajnim putem, tudi vsi napor, ki jih je v tej smeri pokrenila Županska zveza, ostali doslej brez uspeha. Zato so nam dvojno dragoceni izreki državnega sveta v Beogradu, čigar elastična in javne koristi bolj poudarjajoča tol-

mačenja so že marsikateri naši občini pokazala preko vrzeli in trdot zakona izhod iz finančne stiske. Industrijske občine se gotovo spominjajo razširitve pojma potrošnje na pomožna sredstva industrijske proizvodnje (zlasti na elektriko) po državnem svetu, ki edina jim je omogočila prebroditi težka leta krize, in kakor smo videli, brez resne škode za proizvodnjo. S tem seveda nikakor ne mislim podcenjevati upravnega sodišča v Celju, ki je vesten tolmač zakona in zaščitnik zakonitosti, za kar je tudi postavljeno.

Kakor svoj čas pri trošarinah, tako širi državni svet uporabljivost zakonskih predpisov tudi pri taksah. Ne podreja jih ozkim znanstvenim, itak labilnim definicijam; s tem in s širokogrudnejšim tolmačenjem zakona jih napravlja občinam dostopne in njihovim živim potrebam prilagodljive. Tako postajajo takse tisti pravni vir, v katerem najde občina še najlažje zakonito pooblastilo za pritegnitev najrazličnejših, v njenem okolišu se nahajajočih finančnih virov, ki jim po drugi poti, to je z davki, ne more blizu.

Državni svet je že v nekaj primerih izrekel, da taksa ni nezakonita, če protiusluga občine ni individualna, ali drugače povedano, če občan, ki mu je taksa predpisana, nima od naprave, za katere vzdrževanje občina takse pobira, neposredne koristi. Vzemimo za zgled zopet kanalsčino. Od občinskega kanalskega omrežja ima občan-poedinec dvojno korist, neposredno in posredno. Neposredno, ker mu občina odvaja iz njegove, na občinski kanal priključene hiše odpadne vode in fekalije, posredno pa, ker se je s kanalizacijo kraja in odpravo greznic zdravstveno stanje celega kraja izboljšalo, nevarnost epidemskih bolezni zmanjšala in kanalizirani kraj kulturno splošno dvignil. Občan, ki na občinski kanal ni priključen, od njega nima neposredne koristi, pač pa posredno, kot član skupnosti, ki ji naprava služi. Z vzdrževanjem in upravo kanalskega omrežja vrši občina važno zdravstveno službo, od katere ima korist vse prebivalstvo, ki mora zato tudi v celoti nositi bremena te službe. Praktično pomeni to, da se sme predpisati kanalsčina tudi za hišo, ki na občinski kanal ni priključena, in tako je državni svet tudi razsodil. On za zakonitost konkretnega taksnega predpisa ne zahteva, da nudi občina taksnemu zavezancu individualno uslugo; dosti je, da vrši določeno javno službo v korist vseh občanov in da je naknada, ki jo za to službo od posameznikov zahteva, po svojem namenu na to službo omejena. Taksa, uvedena za zadostitev takemu občemu namenu, obdrži temeljni značaj takse v tehničnem smislu in pobiranje take takse ne nasprotuje določbi odst. 4 § 95. z. o.

S takim tolmačenjem pojma takse postajajo na mah zakoniti in mogoči mnogi taksni predpisi, ki ne morejo izkazati kot protiuslugo občine nobene individualne storitve.

Še dalje je šel državni svet v naslednji stvari. V neki dalmatinski občini so veliki rudniki boksita, ki dajejo občini očitno precej več bremen kakor dohodkov. Ker jim drugače ni mogla blizu, je občina uvedla »takso na izvadjeni boksit«, in državni svet, do katerega je spor prišel, je priznal tudi takim, za nas čisto novim,

pač pa od naših občin že večkrat iskanim davščinam zakonitost. Takole pravi v svoji razsodbi (št. 21772 iz leta 1939):

»Občinske finance so urejene z zakonom o občinah. Tako določa 4. odst. § 95. tega zakona, da morejo občine za pokritje svojih potreb uvesti doklade na neposredne državne davke in občinske posredne davke, to je trošarine in takse. Kaj pa se razume pod takso, ni rečeno niti v omenjenem zakonu, niti v splošnem zakonu, ki to snov ureja, zakonu o taksah, dočim je v čl. 104 ustave odredjeno samo to, da se državni davki in sploh državne davščine ustanovljajo samo z zakonom. Na drugi strani pa so v taksni tarifi zakona o taksah predvidene tudi take takse, ki ne predstavljajo neposredne naknade za protiuslugo, na primer takse iz tar. post. 12, 14 do 18, 20, 99 a, 236, 382 in drugih. Iz tega sledi, da je taksa ona davščina, ki je kot taka po zakonu označena, brez ozira na njeno vsebino in torej tudi na to, da li predstavlja naknado ali ne, torej tudi brez ozira na to, da li ta davščina predstavlja naknado zavezanca za osebno ukoriščanje javnih ustanov ali organov. Iz tega pa dalje sledi, da je uvedba takse na izkopani boksit tudi materialnopravno v skladu z odredbo odst. 4 § 95. z. o., oziroma da je občina bila pooblaščenca, da predpisuje in pobira omenjeno takso.

Neodvisno od tu povedanega pa ne drži niti razlog izpodbijane razsodbe (upravnega sodišča), da sporna taksa sploh ne predstavlja naknade za kakršno koli protistoritev občine. Kajti po § 76. z. o. spadajo v delokrog občinske delavnosti vsi posli, ki se tičejo interesov občinske skupnosti in se nanašajo na gospodarski, kulturni in socialni napredek v občini, kakor: skrb za občinske prometne ustanove, vzdrževanje in podpiranje bednih, vzgoja siromašne dece, zdravstvena služba, gradnja šol, ustanavljanje knjižnic, analfabet-skih tečajev in podobno. Ta delavnost občine je obče-koristna za vse občane, za njeno oživotvorenje pa so potrebna občini materialna sredstva, do katerih pride s pobiranjem davščin po pooblastilu iz 4. odst. § 95. z. o. Torej dohodki občinskih taks so sredstva za opravljanje javnih služb ter potemtakem občinske takse predstavljajo naknado občini za organizacijo in izvrševanje teh služb.«

Tako državni svet. Po tej razsodbi torej za zakonitost takse ni treba na strani občine ne individualnih storitev, niti ne posebne službe, ki naj ji bo taksa namenjena in nanjo omejena. Z a d o š č a ž e c e l o k u p n i d e l o k r o g občine po § 76. z. o., torej vse, kar občina stori za gospodarski, kulturni in socialni napredek svojega prebivalstva. Praktično med davkom in takso po tem tolmačenju že ni druge razlike, kakor da se enemu reče davek, drugemu pa taksa; saj končno tudi davek zahteva neko opravičilo, neke »proti-usluge«, ker tudi davek plačuje občan za zaščito in druge splošne dobrine, ki jih ima od občinske skupnosti.

Toda nam je tako prav. Da bi to stališče, ki daje finančni politiki občine veliko elastičnost, le obveljalo! Kajti na nekaj moram ob koncu članka občine opozoriti: prvič, da omenjeni izreki državnega sveta niso izreki obče seje in da torej nimajo obče obveznosti;

državni svet utegne v obči seji svoje stališče spremeniti, tako da stvar še ni čisto sigurna. Drugič, da je med občino in državnim svetom še dvoje upravnih oblastev, banska uprava in ministrstvo za finance, ki uvedbo nove takse lahko odobrita ali pa ne. Ker odločata tu po prostem preudarku, je proti morebitni odklonitvi tožba na državni svet nemogoča. In tretjič, da se mora občina sama zavedati, da z novimi davščinami lahko globoko in škodljivo poseže v naše narodno gospodarstvo in da zato ne sme sedaj, ko ji postajajo dostopnejše, kar planiti po njih in jih lahkomišelnostno uporabljati.

P. S.:

Potrdila občine po uredbi o odložitvi izvršb proti civilnim osebam v vojaški službi.

Po čl. 1 odst. 2. uredbe o odložitvi izvršb proti civilnim osebam v vojaški službi (Sl. l. od 22. V. 1940, kos. 41) so občinska oblastva dolžna na zahtevo izvršilnega oblastva ali prizadetih oseb takoj izdati potrdilo, da je zavezanec, oziroma da zavezanec ni v vojaški službi, ali da je preteklo, oziroma da ni preteklo 30 dni od odpusta iz te službe. Prošnje za tako potrdilo in potrdilo samo je po isti uredbi prosto vseh taks.

Besedilo uredbe je jasno. Občina torej mora in sme izdati le potrdilo, da je zavezanec v vojaški službi ali da ni, oziroma da je ali da ni poteklo od odpusta iz vojaške službe 30 dni. Drugačna potrdila so nedopustna in nezakonita, kakor na primer, da zavezanec ne more plačati iztožene terjatve zaradi vojaške službe, ali da je zavezanca vojaška služba ovirala v zaslužku in pridobivanju in da upniku zato ni mogel plačati njegove terjatve in temu podobno, kakor se to čisto dogaja. Prav tako seveda občina ne more in ne sme izdajati potrdil, ki bi potrjevale ali zanikale okoliščnosti iz čl. 3 iste uredbe, to je, da gre ali da ne gre za terjatve iz službenega razmerja ali iz vzdrževanja. Za kakšno terjatev gre, je itak razvidno iz sodnega pravnega spisa! Namen navedene uredbe je ščititi osebo, ki je oziroma je bila v vojaški službi, pred škodo v sodnem izvršilnem postopanju, ne pa v pravnem postopanju. Dosledno temu občina ne more izdajati, sklicujoč se na omenjeno uredbo, nobenih potrdil, s katerimi bi se ena ali druga stranka mogla okoristiti v pravnem postopanju, ki je samostojno, zaključeno postopanje, preden se uvede izvršilno postopanje. Občina sicer more izdajati tudi za pravno postopanje razne izjave, mnenja, potrdila itd. — kolikor je za to po zakonu o občinah sploh pristojna — vendar to le proti plačilu takse, brez sklicevanja na navedeno uredbo in o okoliščinah iz svoje lastne pristojnosti.

Kljub navedenemu pa ni ovire, da občina v potrdilu, ki ga izda, točno ravna, če se po navedeni uredbi, potrdi istočasno druge

uradno znane, nezaupne podatke o vojaškem službovanju osebe, za katero gre, na primer podatke o dopustu zavezanca, kar bo zlasti važno, ako je bil zavezanec med dopustom ali konec dopusta odpuščen iz vojaške službe. Rok 30 dni iz uredbe se nanaša in teče namreč od dneva odpusta iz vojske in ni upoštevno, ako je bil zavezanec že prej doma.

Omembe vredno je še to, da veljajo ugodnosti navedene uredbe le za rezerviste, ne pa tudi za aktivne vojake; zato občina ne sme izdati omenjenega potrdila aktivnemu oficirju, podoficirju, pa tudi ne nobenemu, ki služi redni kadrovski rok. Isto velja tudi za orožnike, graničarje, delavce pri utrjevalnih delih itd., sploh za vse, ki niso »civilisti«. Nasprotno temu pa bo morala občina izdati tako potrdilo tudi osebi, ki prejema v času vojaške službe svojo plačo, pripadajočo ji iz civilne službe (n. pr. uradniku), oziroma osebi, ki je vojaška služba prav nič ne ovira pri sposobnosti plačila dolga.

Potrdilo sme zahtevati sodišče in prizadeta stranka. Med prizadete stranke je šteti zahtevajočega upnika in zavezanca samega, pa tudi njune pravne zastopnike (advokate), seveda ako se ti slednji izkažejo s pooblastilom, taksiranim po tar. post. 16 taks. zakona. Tudi prošnje, vložene po odvetnikih, in potrdila, izdana odvetnikom, so prosta vseh taks. Na tem stališču stoji tudi dravska finančna direkcija v konkretnem primeru dopisa na občino K. z dne 10. VII. 1940, št. 11922. Po tem pojasnilu finančne direkcije velja takсна prostost tudi za prošnjo in potrdilo odvetnika, da nasprotnik njegovega klijenta ni v vojaški službi, oziroma da je bil že pred več kot 30 dnevi iz vojske odpuščen.

V primerih, kjer ni pogojev za izdaje takega potrdila, naj občina, ki jo prizadeta stranka ali njen zastopnik za potrdilo za-prosi, zavrne prošnjo z odločbo, ki ji ne sme manjkati ne pravni poduk po § 135. zakona o občinah, ne razlogi zavrnitve. Razlogi so na primer: občini je uradno znano, da N. N. že od dne ni več v vojaški službi, ali: po uradnih poizvedbah občine je N. N. aktiven vojak, uslužben kot podoficir pri četi, v kraju, in temu podobno. Tako bo občina postopala zlasti, kadar se prosi za pozitivno potrdilo, pa prizadeta oseba ni bila ali že 30 dni ni več v vojaški službi.

O zavrnitvi prošenj in o pravnih sredstvih sicer uredba molči; zato veljajo tu splošni predpisi zakona o občinah in zakona o ob-čem upravnem postopku o pravnih sredstvih sploh. O pritožbi odloča po splošnih predpisih sresko načelstvo, ker gre za pre-nesen posel, v katerem sodeluje občina le kot sodelavec državnih (sodnih in vojaških) oblastev. Pritožbeni rok je 15 dni (§ 135. z. o.).

Poravnajte naročnino in članarino!

O zavrnitvi ni treba sklepati v občinski upravi, še manj v odboru, ker spada odločanje v pristojnost župana samega (§ 84./6. z. o.). — Formalne odločbe ni treba, kadar sodišča uradoma zahtevajo tako potrdilo.

Dasi ne spada k stvari, omenjam še to, da pri sodiščih, ki običajno že sama uradoma zaprosijo za potrdila, ni enotne prakse. Ponekod se zahteva potrdilo za vsak primer izvršbe, ponekod pa sodišča občasno (mesečno) zahtevajo sezname vpoklicanih in odpuščenih. Najpraktičneje bi bilo, če bi občine mesečno same pošiljale sezname vpoklicanih in odpuščenih iz vojske in točno navedle starost, poklic in bivališče vsake prizadete osebe. S tem bi se prihranilo mnogo nepotrebnega dela. Ako pa bi se kljub vsej pazljivosti primerilo, da bi se zoper vpoklicanega vodila izvršba, pa mora občina, če to ve, sporočiti sodišču zadržek. Na to dolžnost občine se more sklepati iz tega, da so tudi sodišča to dolžna uradoma ugotavljati, vsa državna oblastva pa se morajo (po splošnih določilih) med seboj v delu podpirati.

Opozoril bi še na to, da so občine dolžne ta potrdila takoj izdajati, najsi bo na zahtevo sodišča ali prizadetih strank. Občina si more iz zanemarjenja teh predpisov naprtiti odškodninsko tožbo, n. pr. ako bi namenoma zavlačevala izdajo potrdila in bi se opravila medtem izvršilna dejanja, ki so zvezana z izvršilnimi stroški za nasprotnika, ali ako bi občina izdala potrdilo neprizadeti stranki, ki bi se s takim potrdilom skušala na nedopusten način okoristiti. To pa velja seveda tudi, ako bi občina izdala naravnost neresnično potrdilo, da je kdo v vojaški službi, ko dejansko ni. Skratka, občine naj tudi pri izdajanju teh potrdil postopajo točno in vestno kakor v drugih poslih, če ne še bolj, ker gre vedno samo za denarne terjatve.

Oprostitev županov in občinskih uslužbencev od vojaške službe.

Županska zveza je začetek tega leta posredovala pri notranjem in pri vojnem ministrstvu, da naj se v interesu nemotenega poslovanja občin ob mobilizaciji in v vojni dopolni uredba o oprostitvi mož od vojaške službe (»Služb. list« št. 466/75 iz l. 1939) tako, da bi se mogli v pripravljenem, mobilnem in vojnem stanju oprostiti vojaške službe poleg županov in občinskih tajnikov tudi vojaški referenti, služitelji in po potrebi še drugi občinski uslužbenci. Ministrstvo za vojsko in mornarico je dalo te dni županski zvezi odgovor, iz katerega posnemamo in zaradi splošne važnosti za občine objavljamo nastopno:

»Po t. 10 člena 11 uredbe o oprostitvi mož od vojaške službe je predvidena za pripravljeno, mobilno in vojno stanje splošna oprostitev pri mestnih občinah: za župana, delovodjo in vojaškega

referenta, pri ostalih občinah: za župana in delovodjo. Vse to seveda, če so ti samo obvezniki. Če pa so rezervni oficirji, odloča o njihovi oprostitvi po t. 1 čl. 20 uredbe za vsak primer posebej ministrstvo za vojsko in mornarico, ki sme oprostiti samo one rezervne oficirje, ki so na njihovem (civilnem) službenem mestu nezamenljivi. Motiv zakonodajalca je bil ta: oficirski kader je vojski neobhodno potreben, dočim se morejo civilni uslužbenci uspešno zamenjati z osebami, ki niso rezervni oficirji ali so sploh izven vojaške obveznosti, po potrebi pa tudi z žensko delovno silo.

Če bi se oprostili vojaške službe tudi vojaški referenti nemestnih občin, bi prišlo v poštev za oprostitev preveliko število oseb. Razen tega pa za tako oprostitev tudi ni potrebe, ker je težišče dela v mobilizacijskih poslih v miru in ne v času vojne.

Ministrstvo kljub najboljši volji ne more ustreči predlogu županske zveze, ker se iz gornjih razlogov ne morejo spremeniti omenjene odredbe zakona.

Videti je torej, da bodo glede občinskih organov in uslužbencev ostali definitivno v veljavi predpisi uredbe o oprostitvi mož od vojaške službe Dj. št. 26.371 z dne 30. decembra 1937 (»Služb. list« št. 325/54 iz l. 1938), spremenjene in dopolnjene z uredbo z dne 6. septembra 1939 (»Služb. list« št. 466/75), na katere opozarjamo vse prizadete.

A. J.:

Pregled občinskih proračunov za leto 1939/40.

Vsi občinski proračuni bi morali biti vsako leto odobreni do 1. aprila, da bi lahko začele občine že takoj v začetku proračunskega leta gospodariti po njih. Velika večina občin se drži v zakonu določenih rokov glede predlaganja proračunskih predlogov, toda vsako leto je več ali manj občin zamudnic, ki ali po svoji krivdi ali pa zaradi nepredvidenih zadržkov na dan 1. aprila še nimajo odobrenega proračuna. Da gre občinsko gospodarstvo tudi pri takšnih občinah nemoteno naprej, je v zadnjem odstavku § 98. z. o. določilo, da velja stari proračun, dokler ni odobren novi, izdatki pa se vršijo po dvanajstinah starega proračuna. Za uvedbo dvanajstin seveda ni treba posebne odobritve.

Predlaganje in odobravanje občinskih proračunov se je zavleklo tudi v leto 1939/40 preko 1. aprila 1939; zato je bilo šele sedaj mogoče sestaviti za vse občine pregled proračunov za leto 1939/40, ki ga prinašamo na straneh 124—125 te številke. Imamo pa še vedno nekaj občin, ki gospodarijo po dvanajstinah proračuna za leto 1938/39. Pri teh občinah so vneseni v pregled zneski prejšnjih proračunov.

V »Samoupravi« l. 1938 je bil na strani 183—187 objavljen pregled občinskih proračunov za l. 1938/39. Če primerjamo proračune v letu 1938/39 s proračuni za l. 1939/40, vidimo, da so se občinski dohodki in izdatki zopet dvignili, in to absolutno in relativno.

V letu 1939/40 so bili predloženi proračuni odobreni brez posebnih uradnih popravkov in izprememb in so se skoraj vsepovsod upoštevala predlagana zvišanja. Ker so se gospodarske razmere v letu 1939/40 že popolnoma normalizirale, ni imelo nadzorno oblastvo povoda tiščati občinske proračune navzdol in zahtevati kake posebne štednje. Občine so bile na najboljšem potu vsestranskega napredka. Grozeča vojna bo seveda ta napredek zavrla in bo prizadela občinam zopet nepopravljivo škodo.

Relativno zvišanje občinskih dohodkov in izdatkov je upravičeno v toliko, kolikor se vsako leto večja število prebivalstva in njegov gospodarski napredek, vzporedno s tem pa tudi potrebščine ter davčni predpis in konzum občinski trošarini in taksam podvrženih predmetov. V podeželskih občinah se je davčni predpis zvišal od 48.9 milijonov v preteklem proračunskem letu na 52.5 milijonov, torej za 4 milijone. Glede na običajno zvišanje davčnega predpisa bi se pri nespremenjenem povprečju davčne stopnje 77 % smele občinske doklade zvišati na 40.8 milijonov; v pregledu pa vidimo, da znaša skupna vsota vseh občinskih doklad 42.8 milijonov, torej za 2 milijona več, kakor je to utemeljeno

V vsak občinski urad spada Šivic-Žnidaršičeva knjiga

ZAKON O LOVU

Knjiga vsebuje zakon o lovu s komentarjem, banovinsko lovsko uredbo, več pravilnikov, okrožnice itd., sploh vse, kar mora občina o lovu vedeti, ter ji zelo olajša poslovanje.

Stane vezana din 76.—, v kartonu din 64.—, ter se naroča v tiskarni Merkur v Ljubljani. — Naročite si jo takoj, ako je še nimate!

v zvečanem davčnem predpisu. Geometrično povprečje dokladne stopnje se je zvišalo za 4 %, t. j. od 77 % na 81 %.

V letu 1938/39 so se vrstili posamezni okraji po višini doklad takole: 1. Kranj 54 %, 2. Radovljica 55 %, 3. Lendava 57 %, 4. Maribor-levi breg 62 %, 5. Ljutomer 62 %, 6. Gornji grad 63 %, 7. Kamnik 70 %, 8. Ptuj 75 %, 9. Celje 78 %, 10. Ljubljana 79 %, 11. Šmarje 79 %, 12. Murska Sobota 80 %, 13. Maribor-desni breg 80 %, 14. Kočevje 81 %, 15. Novo mesto 84 %, 16. Slovenj Gradec 84 %, 17. Brežice 86 %, 18. Dravograd 87 %, 19. Krško 91 %, 20. Logatec 91 %, 21. Konjice 92 %, 22. Litija 96 %, 23. Črnomelj 105 %, 24. Laško 109 %, 25. Škofja Loka 125 %. V letu 1939/40 si pa sledijo posamezni okraji takole: 1. Radovljica 49 %, 2. Maribor-levi breg 57 %, 3. Kranj 59 %, 4. Gornji grad 59 %, 5. Lendava 62 %, 6. Ljutomer 72 %, 7. Murska Sobota 77 %, 8. Maribor-desni breg 79 %, 9. Kamnik 80 %, 10. Ptuj 81 %, 11. Šmarje 81 %, 12. Ljubljana 86 %, 13. Dravograd 89 %, 14. Slovenj Gradec 91 %, 15. Kočevje 92 %, 16. Konjice 92 %, 17. Celje 93 %, 18. Novo mesto 93 %, 19. Logatec 97 %, 20. Brežice 99 %, 21. Krško 101 %, 22. Litija 102 %, 23. Laško 108 %, 24. Črnomelj 121 %, 25. Škofja Loka 139 %.

Lansko leto so imeli samo trije okraji doklade preko 100 %, v tekočem letu pa je 5 okrajev z dokladami preko 100 %.

Pri sestavi proračunov so občine v zadnjih letih krile del svojih izdatkov s skrajno negotovim dohodkom neizterjanih doklad iz prejšnjih let. V letih gospodarske krize je bilo veliko davkoplačevalcev, ki niso mogli sproti plačevati svojih davkov. Pojavili so se konec leta davčni zaostanki, ki so se od leta do leta večali. Davčne uprave niso vodile in še danes ne vodijo ločenih obračunov za plačilo tekočih davkov in zaostankov iz prejšnjih let. Tako ni nihče vedel, niti davčna uprava niti občina, koliko je plačano na račun tekočih davkov in koliko na račun zaostankov. Zaostanke so davčne uprave izkazovale konec vsakega leta samo številčno, niso pa mogle vnaprej izjaviti, koliko od teh zaostankov bo v naslednjem letu plačanih in koliko jih bo morala davčna uprava radi neizterljivosti črtati. Izkazalo se je, da je bil dohodek neizterjanih doklad največkrat samo na papirju in da občine po večini niso prejele niti vseh rednih doklad; v proračun vnesene neizterjane doklade so ponavadi izpadle v celoti, posebno pri kmečkih občinah. Nato so bile občine opozorjene v proračunskih okrožnicah, toda kljub temu so se v proračunih še vedno pojavljali visoki zneski neizterjanih doklad. Da niso občine zabredle radi tega v prevelike dolgove, so morale pri izvajanju proračunov krčiti izdatke in se omejiti pri izplačevanju na najnujnejše potrebe. Nekatere občine pa so bile vendarle toliko uvidevne, da so od neizterjanih doklad vnesle v proračun kolikor mogoče nizke zneske, ali pa so jih čisto izpustile; saj so videle iz vsakoletnih obračunov, da ni bilo na račun neizterjanih doklad ničesar izplačano. Prora-

čunski izpad neizterjanih doklad so take občine krile z zvišanjem dokladne stopnje. Ta okolnost je v prvi vrsti povzročila zvišanje občinskih doklad, kar se jasno izraža tudi v pregledu. Procentualno so se zvišale doklade od 43.8% v letu 1938/39 na 46.8% v letu 1939/40, ostali dohodki pa, med katerimi so skrite neizterjane doklade, so znižani od 26.4% na 24.5%.

Dohodki občinskih trošarin so se zvišali od 21.8 milijonov na 22.7 milijonov. Iz obračuna iz l. 1938/39 pa smo videli, da so prejele občine na račun trošarin 26.8 milijonov. Po vsej verjetnosti bo tudi v letu 1939/40 dejanski dohodek od občinskih trošarin mnogo večji kakor pa je izkazan v proračunih.

Osební izdatki so ostali procentualno na isti višini, t. j. 18.9% v letu 1939 nasproti 18.7% v tekočem letu, dvignili pa so se absolutno skoraj za en milijon. Vzrok zvišanja teh izdatkov je avtomatično zvišanje plač na podlagi odobrenih statutow za občinske uslužbenice. Nekateré občine so morale zaradi vedno večjih pisarniških poslov najeti tudi nove moči in poskrbeti za prejemke.

Občutno so se dvignili izdatki za šolstvo in sicer od 11.6 na 13.6 milijonov, torej za 2 milijona. Šolski izdatki so za naše občine veliko breme. Znano je, da imamo dvoje vrst šolskih proračunov, in sicer proračun A, ki ga plačujejo občine, in proračun B, ki ga plačuje banovina s svojimi šolskimi dokladami. Ker izkazujejo proračuni B v letu 1939/40 17.1 milijonov, znašajo vsi izdatki za prosveto nad 30 milijonov. Kljub temu pa bi bilo treba te izdatke še povečati, kajti sedanja šolska poslopja ne zadostujejo več in dosti občin je, v katerih bi bilo treba novih šol ali vsaj povečanja sedanje šole. Če bi morale še danes nositi vsa šolska bremena občine, bi pomenilo samo to 63%-no obremenitev občinskih proračunov.

Znižana je finančna stroka ali odplačevanje občinskih dolgov od 13.2 na 12.5 milijonov. Velik del občinskih dolgov tvorijo pasivni šolski zaostanki iz prejšnjih let. Ti bi morali biti že vsi plačani in bi tudi res bili, če bi bile občine oskrbele za njihovo odplačilo v občinskih proračunih stvarno kritje. Tako pa izkazujejo občinski proračuni med izdatki šolske dolgove, med dohodki pa za iste zneske, ponekod še za višje, neizterjane doklade. Ko pa neizterjanih doklad ni, ostanejo tudi dolгови neplačani. To se vleče kar naprej iz leta v leto. Še precej v redu pa odplačujejo občine anuitete svojih rednih posojil; dejanski izdatki v letu 1938/39 v ta namen so znašali 10.1 milijonov od proračunanih 11.2 milijonov.

Stanje občinskega gospodarstva v mestnih občinah je dosti bolj ugodno kakor v podeželskih občinah. Tukaj so ostala bremena ista, kljub temu, da so zvišani dohodki. Zvišani dohodki so nastali v prvi vrsti radi zvišanega davčnega predpisa in radi povečanega konzuma trošarinskih predmetov. Vse to je posledica ugodnega gospodarskega razvoja v večjih mestih.

Pregled občinskih proračunov za leto 1939/40.

Tek. štev.	Srez	Davčna osnova	% doklade	Znesek proračunov	Dohodki iz				Osebn izdatki	I z d a t k i :										
					doklad	trošarin	taks	ostalih dohodkov		obča uprava	javna varnost	narodna prosveta	finančna stroka (dolgov)	gradbena stroka	kme- tištvo	nar. zdravje	soc. skrbstvo	trgovina, obrt in turizem	občinsko gospo- darstvo	rezervni krediti
1	Brežice	1,606.123	99	3,040.800	1,582.848	431.197	139.040	887.715	663.551	233.599	135.035	315.021	414.125	345.008	75.465	17.760	313.912	50.700	398.890	77.734
2	Celje	2,410.211	93	3,611.359	2,128.633	922.869	119.742	440.115	753.182	292.869	163.730	538.303	290.340	498.028	126.040	13.890	560.563	97.179	160.759	116.476
3	Črnomelj	800.592	121	1,763.043	973.766	321.307	97.945	370.025	494.760	190.617	103.772	304.363	211.115	136.700	63.736	41.004	73.616	16.260	80.950	46.150
4	Dravograd	2,457.841	89	4,157.908	2,174.327	891.492	60.019	1,032.070	668.635	226.786	123.729	586.113	766.935	704.563	95.213	42.815	605.098	25.100	234.223	78.698
5	Gornji grad	669.343	59	1,502.687	397.428	479.961	23.500	601.798	255.476	104.674	74.370	149.956	455.528	189.250	56.378	10.950	127.220	15.910	34.287	28.688
6	Kamnik	1,864.836	80	3,653.971	1,495.194	1,197.056	85.722	875.999	649.001	200.327	160.222	692.464	614.947	550.858	79.965	30.360	446.764	53.803	38.059	137.201
7	Kočevje	1,286.093	92	3,827.583	1,186.241	1,303.076	215.402	1,122.864	785.778	291.985	216.681	588.846	578.442	328.213	106.083	57.635	352.965	52.496	251.544	216.915
8	Konjice	773.060	92	1,474.459	708.370	323.132	52.977	389.980	312.012	107.716	47.527	280.111	120.460	122.274	54.155	52.933	218.432	14.500	124.838	19.501
9	Kranj	5,392.423	59	6,470.803	3,111.414	1,461.970	566.190	1,331.229	1,127.655	355.854	355.624	698.978	1,661.106	785.676	127.774	77.220	758.512	137.451	234.034	150.919
10	Krško	1,655.791	101	2,946.243	1,670.645	465.267	36.494	773.837	626.323	257.108	118.840	325.445	585.798	294.846	132.275	22.400	329.201	27.100	158.141	68.766
11	Laško	3,516.290	108	6,996.637	3,804.282	1,449.363	125.150	1,617.842	1,341.808	362.318	237.375	1,106.853	532.221	934.450	191.375	261.800	1,244.611	126.558	433.006	224.262
12	Lendava	1,610.507	62	1,755.302	1,001.237	218.490	37.310	498.265	467.587	194.068	140.785	204.990	186.582	174.650	112.957	28.170	80.560	20.700	107.113	37.140
13	Litija	1,524.960	102	3,541.516	1,552.740	1,172.087	87.022	729.667	634.423	222.303	123.785	686.235	251.870	691.600	124.554	53.870	495.987	85.501	74.682	96.706
14	Ljubljana	3,186.900	86	5,348.116	2,757.106	1,738.110	117.839	735.061	906.910	360.057	171.365	1,249.542	775.952	614.265	158.273	75.211	708.534	37.454	145.402	145.151
15	Ljutomer	1,986.551	72	2,806.933	1,427.711	549.850	28.319	801.053	504.471	205.919	108.318	470.268	237.572	280.080	148.906	16.270	221.300	51.924	483.699	78.206
16	Logatec	980.815	97	2,330.271	954.257	1,049.072	32.865	294.077	485.060	170.464	116.676	293.826	281.296	254.165	92.152	70.982	314.900	14.500	138.505	97.745
17	Maribor d. breg	3,477.932	79	5,641.051	2,738.000	1,609.204	107.840	1,186.007	1,011.840	386.140	284.491	1,058.851	692.555	725.068	156.106	16.570	640.433	37.173	220.678	411.146
18	Maribor l. breg	3,623.370	57	3,380.873	2,065.406	639.929	51.980	623.558	684.960	275.660	77.645	418.872	236.620	763.802	181.602	16.430	538.290	10.400	87.846	88.746
19	Murska Sobota	2,088.662	77	4,238.697	1,626.278	633.229	141.489	1,837.701	662.895	321.757	378.467	581.163	779.861	655.037	143.774	16.227	76.232	17.500	646.500	59.284
20	Novo mesto	1,671.508	93	4,712.278	1,568.158	995.483	441.293	1,707.344	744.577	299.283	115.800	445.727	595.927	296.797	102.977	24.270	226.402	55.245	1,723.371	81.902
21	Ptuj	2,876.493	81	3,158.015	2,340.028	371.075	23.389	423.523	686.706	345.461	116.612	411.351	355.815	472.820	215.782	22.255	405.048	24.068	36.109	65.988
22	Radovljica	3,762.292	49	8,110.438	1,833.477	2,797.041	641.613	2,838.307	1,237.905	492.957	383.434	859.085	809.728	1,458.440	122.637	123.020	1,736.572	155.561	357.211	373.888
23	Slov. Gradec	1,417.972	91	2,731.654	1,313.621	693.318	29.285	695.430	578.080	168.263	59.480	267.862	652.809	268.500	88.880	31.876	269.854	36.100	254.845	55.105
24	Škofja Loka	838.390	139	2,220.590	1,182.249	562.151	57.060	419.130	322.600	124.822	108.690	776.465	217.332	162.211	56.522	11.075	322.600	25.447	59.980	32.846
25	Šmarje	1,508.221	81	2,262.228	1,220.880	457.240	60.388	523.720	530.965	216.128	77.716	294.842	198.638	246.560	118.483	37.890	377.732	12.800	109.974	40.500
Skupaj		52,987.176	81	91,683.455	42,814.296	22,732.969	3,379.873	22,756.317	17,137.160	6,407.135	3,900.169	13,605.532	12,503.574	11,953.861	2,932.064	1,172.883	1,445.338	1,201.430	6,594.646	2,829.663
Mesto:				v odstotkih	46·8%	25%	3·7%	24·5%	18·7%	7·1%	4·2%	14·8%	13·6%	13·1%	3·2%	1·2%	12·5%	1·3%	7·2%	3·1%
1	Celje	4,259.000	75	20,236.983	3,194.250	2,248.000	1,315.000	13,479.733	3,228.037	422.632	356.450	659.413	2,116.531	1,627.517	29.500	149.300	938.930	201.900	10,446.773	60.000
2	Ljubljana	16,584.858	60	123,608.766	8,950.000	25,140.000	19,828.948	69,689.818	28,139.740	4,126.054	1,675.354	2,544.084	12,844.779	11,589.025	830.750	1,164.275	7,210.129	261.150	54,223.426	1,000.000
3	Maribor	8,565.333	50	62,278.440	4,274.030	6,675.000	7,570.000	43,759.410	7,820.360	2,933.840	761.670	1,443.860	8,181.810	1,485.980	—	2,315.100	4,573.490	330.000	32,052.330	380.000
4	Ptuj	1,017.182	50	3,224.430	508.590	443.000	1,013.000	1,259.840	607.520	111.200	109.800	290.890	408.000	256.000	—	7.140	271.800	105.800	996.280	60.000
Skupaj		30,426.373		209,348.619	16,926.870	34,506.000	28,726.948	128,188.801	37,795.657	7,593.726	2,903.274	4,938.147	25,551.120	14,958.522	860.250	3,635.815	12,994.349	898.850	97,718.809	1,500.000
Vse skupaj		83,413.549		301,032.074	59,741.166	57,238.969	33,106.821	150,945.118	54,932.817	14,000.861	6,803.443	18,543.679	28,054.694	28,912.383	3,792.314	4,808.698	24,439.687	2,100.280	104,313.455	4,329.663

Gozdna zakonodaja.

(Nadaljevanje.)

Ostali gozdnopolicijski predpisi (§§ 28. do 47.).

Dočim se predpisi §§ 6. do 27. nanašajo v prvi vrsti na zaščito tal, tedaj gozdnega zemljišča kot takega, je namen predpisov §§ 28. do 47. v prvi vrsti zaščita gozdnega sestoja in šele v drugi vrsti zaščita tal.

Te predpise lahko ločimo v dve skupini:

V prvo skupino spadajo dejanja (ali opustitve), ki jih stori posestnik gozda sam, posegajo pa ti predpisi tudi v imovinsko pravno sfero druge osebe. Sem uvrščamo zaščito gozda zoper veter, mrčes in prenosne bolezni.

V drugo skupino pa spadajo dejanja, ki jih stori ali posestnik gozda ali katera koli druga oseba na škodo gozdnega sestoja. Sem uvrščamo izkoriščanje paše, žirjenje, steljarjenje in škode po požaru.

5. Zaščita zoper veter.

Zakon določa v § 28.: »Vsak posestnik gozda mora paziti ob ukoriščanju svojega gozda na to, da se z ukoriščanjem ne izpostavi sosednji gozd škodljivemu vplivu vetra.

Upravno oblastvo sme odrediti na zahtevo vzdrževanje zaščitnega pasu. Širina zaščitnega pasu ne sme biti večja nego dvakratna višina ogroženih dreves.«

Iz teh določb vidimo, da je imel zakonodavec namen zgolj ščititi interese sosednjega gozda, tedaj zaščito privatnega interesa (za javne interese je predviden poseben predpis v § 16., točka 1).

Zakon prepušča gozdnemu posestniku, da ukorišča gozd tako, da ne izpostavi sosednjega gozda škodljivemu vplivu vetra. Posestniku sosednjega gozda pa daje pravico, zahtevati od občnega upravnega oblastva prve stopnje, da odredi vzdrževanje zaščitnega pasu. Imenovano oblastvo pa sme (svobodni preudarek) tej zahtevi ugoditi, ako ugotovi:

1. da je sosednji gozd v resnici izpostavljen nevarnosti vetra;
2. da ne bo imel posestnik zaščitnega pasu večje škode, kakor je korist onega, ki zahteva zaščito;
3. da se ne more posestnik ogroženega gozda sam zavarovati pred to nevarnostjo.

6. Zaščita zoper mrčes in prenosne bolezni.

Zakon o gozdih odreja v § 29., da morajo gozdni posestniki ali upravitelji njih gozdov uporabiti vsa sredstva in vse ukrepe za odvrnitev nevarnosti po mrčesu ali prenosnih boleznih, čim se pojavijo na gozdnem drevju.

O navalu mrčesa ali o prenosnih boleznih in o vsem, kar ukrenejo za njih zatiranje, morajo takoj obvestiti občno upravno oblastvo prve stopnje.

Če po posestniku gozda izvršeni ukrepi ne zadoščajo, jih sme občno upravno oblastvo prve stopnje po potrebi izpopolniti ali odrediti nove. Ugovori zoper tozadevno naredbo, ki jo mora izdati oblastvo v obliki odločbe po predpisih z. u. p., nimajo odločilne moči.

Stroške za odrejanje teh ukrepov trpe sorazmerno lastniki napadenih in ogroženih gozdov. Če ti vložijo večje vsote za odvrnitev mrčesa ali prenosnih bolezni, se smejo deloma ali v celoti oprostiti plačevanja davkov.

7. Paša v gozdu.

Gozdna krma se uporablja s pašo trave, z žirjenjem (po prašičih, ki se hranijo v gozdu z odpadlim žirom in želodom), z izkoriščanjem trave, stelje, mahovine in listja ter s klestenjem bresta, jesena, hrasta, topole, lipe, javorja, jelke, da se poklada živini v hlevu ali se ji nastelje. Pašo in žirjenje, grabljenje stelje in mahovine dopušča zakon le po gozdih, kjer se s tem ne oškoduje preveč rast lesa ali ne pustoši zemljišče, v pomlajenih gozdih pa se prepoveduje praviloma paša in žirjenje ter grabljenje stelje sploh. Načeloma pa zakon dopušča klestenje listovcev le na način, da se zavaruje trajnost gozdne proizvodnje.

Pašo in žirjenje v gozdih urejajo predpisi §§ 30. do 37. in deloma predpisi §§ 67. in sledečih, ki vsebujejo posebne predpise za gozde, obremenjene s služnostno pravico do lesa in paše.

Glede na potrebe gozdnih posestnikov v južnih krajih je bil § 35., ki je načeloma prepovedal pašo koz v gozdih, kmalu po uveljavljanju zakona o gozdih ukinjen in to z zakonom o izpremembah in dopolnitvah tega zakona z dne 8. novembra 1930., Sl. list št. 41/6 ex 1931., s katerim so bila hkrati zopet uveljavljena tista določila vseh zakonov, razpisov in naredb, ki se nanašajo na pašo koz in ki so veljala za pravna območja posameznih banovin do 1. jul. 1930. — Po prej veljavnem gozdnem zakonu z dne 3. decembra 1852., drž. zakonik št. 250, paša koz v gozdu izrečno ni bila prepovedana. Z uporabo določil §§ 4., 10. in 60. tega zakona pa so mogla upravna oblastva prepričati, urediti ali omejiti pašo koz na izvestnih gozdnih parcelah, dalje v zaščitnih gozdih in na gozdnih zemljiščih, obremenjenih s služnostjo paše.

Specialna naredba ali kak splošni načelni razpis ali celo specialni zakon o paši koz v gozdih do dne 1. julija 1930. za območje dravske banovine ni bil izdan. Občna upravna oblastva prve stopnje so zato samo v konkretnih primerih v smislu določil §§ 4., 10. in 60. gozdnega zakona iz leta 1852. izdajala potrebne odredbe glede paše koz v gozdih.

Komisar za agrarne operacije pa je mogel, oziroma more na podstavi zakonov o razdelbi skupnih zemljišč in uredbi pravic do skupnega premoženja, uživanja in upravljanja, prepričati, omejiti ali urediti pašo koz v tistih gozdih, za katere je uvedeno agrarno

postopanje za ureditev užitkov iz uprave skupnih zemljišč (agrarnih skupnosti).

Pripominja se, da se po § 499. občnega državlanskega zakonika pašna servituta ne sme raztezati tudi na pašo koz v gozdnatih krajih; ta določba zasebnega prava pa ima samo zasebno pravni učinek in se tedaj ne more uporabljati kot policijska norma.

Omenja se, da je bila v bivši Istri z deželnim zakonom z dne 1. novembra 1883., števil. 11 iz leta 1884. (zakon je natisnjen v Manzovi izdaji na straneh 258 do 261), kozoreja v Istri sploh prepovedana in samo z dovoljenjem upravnih oblastev so smeli imeti kozo pri hiši.*

*

Osnovni predpisi o dopustnosti paše so vsebovani v § 30., ki pravi:

Paša in žirjenje se smeta dopustiti samo v onih gozdih, v katerih živali niso škodljive za mladi zarod in vzgojo gozda. Ta prepoved velja ne le za mlade umetne nasade, temveč tudi za vse gozdne dele, ki se naravno pomlajujejo (prebiralni in oplojni gozdi v času obnove). Predpis § 30. je tudi splošno merilo za občna upravna oblastva, kadar izdajajo naredbe ali odredbe glede omejitve ali utesnitve paše po predpisih sledečih paragrafov v zvezi z ostalimi gozdno-policijskimi in gozdno-gospodarskimi predpisi (na pr. pri pogozdovalnih nalogih ali sečnjih dovoljenjih).

V sledečih paragrafi 31. in 32. zakon prepoveduje:

1. puščati v gozd na pašo in žirjenje večje število živali, kot jih more gozd prebiti (prenesti) glede na svoje stanišče in na predpise umnega gospodarjenja, in

2. puščati živali na pašo in žirjenje v kraje, ki so stavljeni pod prepoved zaradi pogozdovanja ali naravnega pomlajevanja.

Glede teh predpisov se predpostavlja, da je upravno oblastvo s splošno naredbo ali upravnim konkretnim aktom (odločbo) omejilo ali sploh prepovedalo pašo ali žirjenje. V tem primeru pa je posestnik gozda dolžan, dele gozda, v katerih je paša ali žirjenje prepovedano, obeležiti z vidnimi znaki ter to obeležbo objaviti po pristojnem občinskem oblastvu (objava se izvrši na krajevno običajen način). Če tega ne stori, izvrši obeležitev na posestnikove stroške občno upravno oblastvo prve stopnje.

Prepoved paše se prekliche, kadar prestane potreba za ta ukrep.

V zadnjem odstavku § 34. zakon pooblašča bana, da sme predpisati po razmerah in potrebah poedinih krajev, koliko časa sme trajati paša in žirjenje. V tej naredbi sme seveda ban predpisati v

* V dravski banovini je paša večjega števila koz običajna samo v nekatereh predelih alpskih ter siromašnih kraških krajev in to po pašnikih in zraven teh ležečih gozdih. Število koz se je v zadnjih desetih letih precej znižalo.

skladu z zakonom o gozdih tudi druge omejitve glede paše in žirjenja. Dopustno dobo za pašo in žirjenje je ban dravske banovine predpisal z razglasom z dne 9. jan. 1932., III. št. 14.400/12—1931 (Sl. list št. 67/5—1932).

Zakon pa pooblašča v § 34. tudi posestnika (ne zgolj lastnika) gozda, da sme zahtevati od lastnika živali (na pr. od servitutnega upravičenca) ali od upravnega oblastva:

1. da ne pase lastnik živali v gozdih ali njih delih, v katerih so živali škodljive za mladi zarod (§ 30.),

2. da lastnik ne pušča v gozd večjega števila živali, kot jih more prenesti gozd glede na svoje stanišče in na predpise umnega gospodarjenja (§ 31.),

3. da se vrši paša ali žirjenje ločeno po živalih (§ 34.),

4. da se izdajo glede pristopa živali na pašo in žirjenje in k napajališčem posebni ukrepi (na pr. ograditev pota, povezanje živali), ki so potrebni, da živali ne poškodujejo gozda, ako oblastvo meni, da dogon po odrejenih potih ne zadošča za zaščito gozda (§ 35.).

Gozdna paša se mora vršiti vedno pod nadzorstvom skupnega pastirja. Če živali prenoče v gozdu, morajo biti od mraka do zore v ograjenih prostorih (§ 34.).

V sporih glede paše in žirjenja odloča občno upravno oblastvo prve stopnje (§ 37.).

8. Grabljenje stelje in mahovine ter klestenje listovcev.

Odpadlo listje in igličje množi vsako leto gozdno rušo, ki je potrebna za uspešno rast gozda, torej za njegov obstoj. Ako bi se listje in igličje vsako leto pograbilo, bi se odvzela zemlji vlažnost in najboljše gnojilne snovi, ki jih črpa drevje iz tal. S takim ravnanjem bi se oslabil moč zemljišča ter ogrožala ali celo onemogočila trajnost gozdnega proizvodnje ali vzgoje, kar pomeni pustošenje gozda (§ 11.).

Ker pa kmet potrebuje steljo neobhodno za živinorejske namene, dovoljuje zakon po izvestnih pogojih izkoriščanje stelje. Tako določa zakon v § 38., da se sme stelja in mahovina izjemoma grabiti z lesenimi grabljami in ob dejanski potrebi, in sicer tako, da se s tem ne ogrebe in pograbi prst ter ne poškoduje mladi zarod gozdnega drevja; na istem kraju se stelja ne sme znova grabiti pred iztekom treh let. Načeloma pa zakon prepoveduje grabiti steljo na površinah, ki so namenjene za pogozdovanje; izjeme so dopustne samo z odobritvijo občnega upravnega oblastva prve stopnje. Dalje prepoveduje zakon (§ 39., odstavek zadnji) grabljenje stelje na krajih, koder se klestijo veje.

Te odredbe se seveda nanašajo v prvi vrsti na gozdne posestnike ali na servitutne upravičence in se morejo zoper te uporabljati šele, ko izda upravno oblastvo v tem pogledu posebne splošne na-

redbe ali konkretne upravne akte — odločbe (§ 166.). Zakonodavec pač prepušča krajevnim oblastvom, da ob upoštevanju krajevnih razmer in potreb izdajo za svoja območja ustrezne ukrepe — narredbe v okviru teh predpisov. Grabljenje stelje in mahovine po tujih osebah brez dovoljenja upravičene osebe seveda ni dovoljeno in je kaznivo (§ 153.).

Iz istih razlogov, kakor grabljenje stelje, dopušča zakon v § 59. klestenje listovcev pod sledečimi pogoji:

1. Klestiti se smejo v prvi vrsti podrta, potem stoječa drevesa, ki pridejo na vrsto za sečnjo v tem letu, v prihodnjem letu in nadaljnjih letih.

2. Na stoječem drevesu se sme klestiti samo spodnja polovica obrše, ne sme se pa obsekovati vrh.

3. Kleščenje se sme vršiti od začetka julija do konca septembra.

4. Ob kleščenju se ne smejo rabiti železni krampeži.

5. Ne smejo se klestiti semenjaki na poseki in tudi ne drevesa, pod katerimi se grabi stelja.

Glede uporabe teh predpisov velja isto, kar smo omenili glede predpisov o prepovedi grabljenja stelje in mahovine. Klestenje dreves po neupravičenih osebah je kaznivo po § 156.

9. Gozdni požari.

Gozdni požari so veliki škodljivci gozdov. Širijo se hitro in zavzemajo zelo velik obseg ter morejo povzročiti izredno veliko škodo, ki se ne da kmalu odpraviti. Požari so igličevju v splošnem nevarnejši kakor listovcem.

Gozdne požare povzročajo ljudje iz neprevidnosti ali zlobnosti, nastanejo pa tudi zaradi strele, isker železniških lokomotiv itd.

Da se gozdni požari preprečijo ali že nastali omeje na čim manjši obseg, prepoveduje zakon izvestna dejanja ali opustitve ali pa ukazuje določeno ravnanje, da se odstrani obstoječa nevarnost gozdnega požara. Ti predpisi so vneseni v gozdnem zakonu v §§ 40. do 47. in v §§ 145., 164. in 165. ter ne zadevajo samo lastnika ali uživalca gozda, ampak vsakogar, ki je v gozdu ali v njegovi bližini.

Zakon prepoveduje kurjenje, zažiganje panjev ali klad, kuhanje oglja, apna itd. v gozdu ali razdalji do 50 m od gozda brez dovoljenja pristojnega gozdarskega organa (§§ 40. in 164.). Izjemoma dovoljuje zakon osebam, ki se morajo iz tehtnega razloga dalje časa muditi v gozdu (to so predvsem gozdarsko osebje in gozdni delavci), da kurijo po dejanski potrebi, a to samo na odrejenih krajih in ob potrebnih varnostnih ukrepih. Ob suši pa sme oblastvo prepovedati vsako kurjenje v gozdih in še 50 m zunaj gozdnega roba, v kraških krajih pa celo na razdaljo 100 m od gozdnega roba; v tem času je tedaj prepovedano

kurjenje tudi zgoraj imenovanim osebam in za ta čas izgube veljavo morebitna izdana dovoljenja upravnih oblastev za kurjenje, zažiganje apna itd.

Vsakdo pa je dolžan, ako kuri v gozdu, da ogenj nadzira in ga pred odhodom popolnoma pogasi.

Da se odvrne nevarnost požara po iskrach, ki se vsipajo iz železniških strojev, nalaga zakon gozdno-industrijskim železnicam, da pustijo in vzdržujejo ob progi na obeh straneh prazen varnostni pas, širok 4 m, po potrebi pa tudi širšega; stroške trpi lastnik proge. Lokomotive se morajo vedno čistiti in morajo imeti dobra lovila za iskre.

Glede železnic javnega prometa veljajo odredbe §§ 65. in 165. zakona o javnih železnicah z dne 23. jun. 1930, Sl. l. št. 170/27—1930. Po teh predpisih morajo biti lokomotive in motorni vozovi, ki se kurijo s trdim gorivom, opremljeni s pepelniki, ki se lahko zaprejo, ter morajo imeti na dimnikih lovila za iskre. Gozdnim posestnikom pa nalaga ta zakon dolžnost, da tamkaj, koder vozi železnica skozi gozd, postavijo in vzdržujejo vzdolž proge stalno očiščen varnostni pas v širini približno 10 m z obeh strani proge, kar se računa od osi najbližjega tira.

Zakon o gozdih zapoveduje izrečno še nastopna dejanja:

V §§ 42. in sledečih predpisuje ukrepe za odvrnitev in za omejitev gozdnega požara. Tako zapoveduje zakon v § 42. vsakomur:

1. pogasiti ogenj, ki ga zapazi v gozdu ali ob gozdnem robu v razdalji 50 m od gozda, ako je ogenj nepogашen ali zapuščen;

2. ki spotoma opazi, da gozd gori, da ga takoj pogasi, ako mu je mogoče; v nasprotnem primeru pa da takoj o tem obvesti medpotne prebivalce, ti pa najbližje vaške ali občinske organe ali najbližje gospodarsko osebje, najbližje civilno ali vojaško oblastvo ali posestnika gozda.

V §§ 43. do 46. so vsebovani podrobnejši predpisi glede gašenja gozdnega požara. Dolžnost gašenja gozdnega požara nalaga zakon v prvi vrsti za gašenje sposobnim prebivalcem iz najbližjih krajev in podjetnikom v gozdu, ki morajo dati na razpolago svoje delavce. Po potrebi pa morajo pomagati gasiti tudi sosednje občine. Na poziv občnega upravnega oblastva prve stopnje morajo dati tudi vojaška oblastva na razpolago potrebno število vojakov, da gase in zadržujejo požar. Po § 73. zakona o organizaciji gasilstva z dne 15. julija 1933., Sl. list št. 477/75—1933, so tudi vse okolne gasilske čete na poziv upravnega oblastva pri požaru v državnih in zasebnih gozdih zavezane, priti kar najhitreje na pomoč. Vodstvo gasilskih del poverja zakon predvsem gozdarskemu osebju (gozdno-strokovnemu osebju in zapriseženim gozdnim čuvajem), če pa tega ni, pa občinskemu ali vaškemu starešini. Temu se morajo pokoravati vsi in izvrševati njegove odredbe. Vzdrževanje reda in

pažnjo, da se izvrši vse, kar odredi vodja gašenja, vrši v prvi vrsti orožništvo in poveljnik gasilske čete.*

Ko je požar pogašen, mora ostati na pogorišču dan ali dva dni, po potrebi pa tudi več dni, potrebno število ljudi, ki pazijo, da se požar ne ponovi.

Oskrbovati one, ki gase požar več kakor en dan, je dolžan lastnik oziroma upravitelj gozda.

Za vse škode, prizadete s požarom, je odgovoren oni, ki ga je zakrivil, četudi iz malomarnosti. Če pa so povzročili požar pastirji ali najeti delavci, odgovarjajo za škodo in za stroške gašenja solidarno tako sami kakor tudi njih gospodarji ali delodajalci, ako jih niso pravilno nadzirali.**

Krivec je tudi odgovoren za škodo, prizadeto z gašenjem požara na sosednjem zemljišču, za stroške gašenja, čuvanje požara in vseh ostalih ukrepov, dalje za poškodbe oseb, ki se ponesrečijo pri gašenju požara.

Zagrožene kazni zaradi kršitve teh predpisov so v §§ 145., 164. in 165.

Namerno požiganje tujih gozdov je kaznivo po §§ 187., 188. in 189. kazenskega zakonika. Kdor povzroči iz malomarnosti požig v tujem gozdu in s tem spravi v nevarnost življenje kakšne osebe ali spravi v nevarnost tuj gozd v velikem obsegu, pa je kazniv po § 190. kazenskega zakonika.

II. GOZDNO-GOSPODARSKE ODREDBE.

Gospodarjenje z gozdi

(izkoriščanje in poraba gozdnih pridelkov).

Po § 48. zakona o gozdih velja načelo svobodnega gospodarjenja z gozdom, ki pa se mora izvajati ob omejitvah v tem zakonu. Te omejitve se tičejo zgolj svobodnega gospodarjenja z gozdom, ne pa tudi z razpolaganjem donosa iz gozda.

Kakor smo videli, imajo gozdno-policijski predpisi namen, da se obdrži gozd in trajna sposobnost gozdnega zemljišča za proizvodnjo in da se zemljišča, ki so primerna edino za gozdno proizvodnjo, privedejo tej svrhi.

Gozdno-gospodarski predpisi pa imajo namen, da se z gozdi tako gospodari, da se njih ukoriščanje vrši tako, da bi ne bilo škodljivo niti interesom lastnika gozda niti interesom splošnosti.

V prvi vrsti se ravna zaščita občnih interesov po tem, kdo je lastnik gozda, to je, ali država ali kakšno drugo javno telo ali

* Minister za gozdove in rudnike je z razpisom št. 5915/38 z dne 16. septembra 1938. izdal podrobna navodila o kolaboraciji gasilskih čet in gozdar-skih organov pri gašenju gozdnih požarov.

Po § 4. zakona o organizaciji gasilstva štejejo javne (prostovoljne, poklicne in obvezne) gasilske čete ob izvrševanju dolžnosti pri požaru za javne organe.

** Slednja odredba je poostreitev odgovornosti po občnem državljskem zakoniku (§§ 1313 a, 1315 — Culpa in eligendo).

oseba, nad katero ima država pravico nadzora, ali druge zasebno-pravne osebe. V drugi vrsti pa je merodajno svojstvo zemljišča samega in njegova izmera. Kriterij za gospodarjenje z gozdi je tedaj lastništvo, svojstvo in izmera gozdnega zemljišča. V kolikor izvestne pravne osebe kot lastniki gozda spadajo pod posebni javni nadzor v pogledu razpolaganja svoje imovine, ta nadzor ni predmet zakona o gozdih in niti ne zadeva organa, ki mora ta zakon izvajati, ampak spada v področje ustanov, ki jim je ta nadzor poverjen s posebnim zakonom.

Omejitve za gospodarjenje z gozdom, ki jih nalaga zakon, niso za vse lastnike enake. Največje so za državne gozde same, pri katerih država nastopa kot lastnik gozda, ne pa kot nosilec oblasti (imperija), torej kot ekonomsko zasebna oseba (kot podjetnik), kot gozdni erar. Država kot lastnik gozdov tedaj ne vrši javne oblasti (z avtoritativnimi akti), ampak posluje kot privatna oseba in sklepa zasebno-pravne akte. — Manjše so omejitve za gozde, ki jih zakon uvršča med gozdove pod posebnim javnim nadzorom, a najmanjše za ostale gozde.

1. Državni gozdi.

Državni gozdi so privatna lastnina države in s tem izvor njenih dohodkov. Zato je država kot najvišja socialna institucija dolžna skrbeti, da so letni donosi iz gozdov čim večji in trajnejši. Pri državnih gozdovih je treba uvaževati, da so gozdovi skupna dobrina, in se morajo ob uravnavanju načina za njihovo ukoriščenje vzeti v poštev tudi potrebe splošnosti, krajevne potrebe, potrebe trgovine in industrije itd. Da se to doseže, je treba državne gozdove upravljati in z njimi gospodariti po načelih strokovnega, umnega in trajnega gospodarjenja, da se ostvari kar največji materialni in finančni dohodki, pri čemer je treba upoštevati občno narodno gospodarsko važnost gozdov, upravičene potrebe celote in kmetov kakor tudi obrambo države.*

Zakon gre s stališča, da državni gozdi niso lastnina samo sedanje generacije, ampak vseh bodočih generacij. Osnovni kapital državnih gozdov je treba zato varovati in izročati neokrnjen bodočim generacijam. To pa more doseči država edino z gospodarjenjem po načelu stroge trajnosti. To se doseže na ta način, da se sestavijo gospodarski načrti po odredbah, ki jih izda minister za gozdove in rudnike, ter da se gozdovi upravljajo, oziroma se ukoriščajo strogo po gospodarskih načrtih (§ 49.).

Uprava državnih gozdov je urejena z uredbo o organizaciji ministrstva za gozdove in rudnike z dne 23. aprila 1936., Služb. list št. 375/51—1936, in s pravilnikom o finančno-računovodstveni in blagajniški službi pri upravi državnih gozdov in upravi državnih rudarskih podjetij in njih podrejenih ustanov z dne 30. maja 1936.**

* Čl. 35 uredbe o ustroju ministrstva za gozdove in rudnike.

** Službene Novine z dne 29. septembra 1936, št. 225/LIV./569; v Služb. listu ni bil objavljen.

Odredbe za izdelavo gospodarskih načrtov in za način gospodarjenja v državnih gozdih je predpisal minister za gozdove in rudnike dne 29. decembra 1931. v »Navodilih za urejanje državnih gozdov«, Službeni list štev. 685/85—1932. Poleg tega so izdani za državne gozdove še razni posebni predpisi, uredbe, pravilniki itd.

2. Gozdi pod posebnim javnim nadzorstvom.

Za nedržavne gozde, ki so izčrpno naštetih v § 56. in ki jih zakon navaja kot »gozde pod posebnim javnim nadzorstvom«, predpisuje zakon, da je treba z njimi gospodariti po načelu stroge trajnosti in na podlagi oblastveno odobrenih gospodarskih načrtov. To so gozdi:

1. nedržavni, ki so v državni upravi.

Prevzem v državno upravo je predviden kot skrajni ukrep državnega oblastva v § 21., odstavku drugem (prevzem zaščitnih gozdov v državno upravo kot skrajni ukrep); v primeru, navedenem v odstavku drugem § 65. (dvakratna kršitev predpisov gospodarskega načrta v dveh letih); za zemljišča, ki se pogozde po predpisih §§ 92. in sledečih (§ 100.).

S prevzemom v državno upravo naj se zagotovi izvedba vseh onih ukrepov, ki so neizogibno potrebni, da se doseže in zavaruje oni namen, ki naj mu služijo ti gozdi, a so zaradi malomarnosti lastnika gozda ostali zanemarjeni, oziroma bi bili potrebni ukrepi pri zasebni upravi iz raznih okoliščin težko ali sploh neizvedljivi. Seveda se upravljanje ne vrši na račun države, ampak na račun lastnika ali posestnika gozda.

Po čl. 1. pravilnika o upravi razlaščenih gozdov z dne 29. marca 1934., Sl. list št. 557/71—1934,* je treba smatrati tudi gozde, razlaščene po § 24. zakona o likvidaciji agrarne reforme na veleposestvih, za gozde, ki so pod posebnim javnim nadzorom.**

Do ureditve popolnega posestnega stanja in lastninskega razmerja teh gozdnih nepremičnin in razporedbe pravilne odškodnine upravljajo te gozdove posebnečasne državne uprave (za območje dravske banovine Začasna državna uprava razlaščenih veleposestniških gozdov v Ljubljani, ki vrši neposredno upravljanje razlaščenih gozdov po svojih gozdnih upravah).

2. Samoupravnih teles. Kot gozdi samoupravnih teles so mišljeni gozdi banovin in občin.

3. Zaščitni gozdi. Pod te gozde spadajo samo oni gozdi, ki so bili po §§ 15. in sledečih sedaj veljavnega gozdnega zakona proglášeni za stalno ali začasno zaščitne, ne pa tudi oni gozdi, ki se

* Predpise tega pravilnika je smiselno uporabljati tudi za one po agrarni reformi razlaščene gozdove, ki jih upravljajo občine same. — Glej tudi izpremembo pravilnika o upravi razlaščenih gozdov, Sl. list 265/47 ex 1940, in tudi § 91., toč. 1., finančnega zakona za leto 1939/40.

** Namen gospodarjenja s temi razlaščenimi gozdi je oskrbovanje agrarnih interesentov — kmetijskih gospodarstev in pospeševanje njih občnih in kulturnih ustanov. V druge namene se ti gozdi ne smejo ukoriščati.

jim je ta značaj priznal z morebitnimi administrativnimi akti po prej veljavnih gozdnih predpisih.

4. Zakladni (fondovski).

5. Cerkvenih veledostojanstvenikov, samostanov, vakufskih, nadarbinskih (župni in parohijski);

6. Plemenski, vaški, imovinskih občin, zemljiških zajednic in podobnih korporacij (na pr. agrarnih skupnosti).

7. Ki so obremenjeni s služnostno pravico do paše in lesa ter niso v državni upravi.

H gozdom, ki so pod posebnim javnim nadzorstvom, pa je po predpisih § 38., IV., točka 11., zakona o banski upravi in § 20. zakona o prijavi sečenj iz leta 1922 treba prištevati tudi gozde delniških družb, rudarskih podjetij, pridobitnih in gospodarskih zadrug, potem gozde oseb, ki so pod varuštvom ali skrbstvom, in vse javne gozde (kraške nasadbe, zasadbe hudournikov, regulacije vod).

*

Gospodarjenje v teh gozdih se mora vršiti po načelu stroge trajnosti v okviru odobrenih gospodarskih načrtov (osnov). Zakon tedaj obvezuje lastnike zgoraj navedenih gozdov, da uredijo svoje gozdno gospodarstvo s posebnimi načrti. Ukoriščanje teh gozdov se mora na podlagi teh načrtov vršiti v izvestnih, redno ponavljajočih se presledkih (letnih ali periodičnih).

Gospodarski načrt se naziva tudi gospodarska osnova. Namesto gospodarske osnove se sme za manjše gozde izdelati tudi za izvesten čas gospodarski program ali celo le inventarizacija gozda s sečnjim redom. Gospodarski načrti vsebujejo: posestno stanje; zalogo lesne mase (inventar); letni prirastek; obhodnjo (obratovalno dobo — dobo med eno in drugo sečnjo na istem mestu); red sečnje (določitev krajev, kjer se bo sekalo); etat (množina lesa), ki se bo sekal; načrt za sekanje in vzgojo; gospodarsko knjigo itd. Seveda morajo biti v načrtih vsebovane tudi odredbe, ki jih zakon izrečno zaukazuje (na pr. rok za pogozdovanje, odredbe glede izvajanja gozdnih služnosti paše, steljarjenja itd.). Dočim gospodarski načrti predvidevajo ureditev gozdnega gospodarstva za vso dobo obhodnje, to je od pomladitve do sečnje zrelega drevja, predvidevajo gospodarski programi in inventarizacija samo časovno omejeno ukoriščanje gozda. Gospodarski programi so zato enostavnejši in ne vsebujejo vseh elementov, ki so obseženi v gospodarskih načrtih.

Donos gozdov, naštetih v § 56., se sme ukoriščati samo na podstavi predlogov za sečnjo in predlogov za vzgojo gozdov (pogozdovanje, čiščenje). Te predloge, ki morajo biti sestavljeni na podlagi oblastveno odobrenih gospodarskih načrtov, je treba sestaviti, če se uživajo donosi letno, vsako leto, če pa se uživajo občasno, pa pred vsako sečnjo. Ti predlogi niso vezani na posebno oblastveno odobritev, ampak se morajo pošiljati vnaprej banu samo na znanje zaradi evidence in kontrole. Oblastvene odobritve potre-

bujejo ti predlogi le tedaj, če za tozadevni gozd še ni odobren gospodarski načrt.

Predloge za sečnjo in predloge za vzgojo gozdov, kakor tudi gospodarske načrte, gospodarske programe in inventarizacijo gozda z vrstnim redom sečnje odobrava ban.

Zakon o gozdih nima posebnih predpisov, kako naj se sestavljajo gospodarski načrti za zasebne gozde,* pač pa odreja v § 58., da smejo gospodarske načrte izdelovati ob stroških posestnika gozda samo usposobljeni gozdarski strokovnjaki s popolno fakultetsko izobrazbo in državnim izpitom za samostalno upravljanje gozdnega gospodarstva. Po § 16., toč. 1., d. zakona o pooblaščenih inženirjih z dne 30. avgusta 1937, Sl. list št. 634/97 iz leta 1937, in po čl. 15, točka 2., pravilnika o razdelitvi področja posameznih strok pooblaščenih inženirjev z dne 12. oktobra 1938, Služb. list št. 104/17 ex 1939, je pravica izdelovanja gospodarskih načrtov, gospodarskih programov in inventarizacij gozdov s sečnjim redom in tudi predlogov za sečnjo lesa in vzgojo gozdov pridržana praviloma pooblaščenim inženirjem. Izjeme so dopustne v naslednjih primerih:

1. Po § 17. zakona o pooblaščenih inženirjih se določbe § 16. tega zakona ne nanašajo na urejanje gozdov, ki ga opravljajo državni in samoupravni inženirji in strokovni organi, kakor tudi inženirji in strokovni organi v stalni službi vodnih zadrug po svojem službenem poklicu v javne namene ali za potrebe vodne zadruge in v svojem območju ali ki jih opravljajo inženirji in strokovni organi državnih in samoupravnih podjetij in naprav za njih račun.

2. Po § 18. istega zakona sme državni ali samoupravni gozdarski inženir opravljati posle o urejanju ostalih gozdov, ki niso navedeni zgoraj pod točk. 1., v območju svojega službenega okoliša, če v območju urada, kateremu ta inženir pripada, ni pooblaščenega inženirja te stroke s stalnim sedežem in če ima za posamezen posel posebno dovoljenje ministra za gozdove in rudnike, ki ga ta izda po priskrbljenem mnenju inženirske zbornice.

3. Po § 69., točka 8., finančnega zakona za leto 1939/1940 smejo na ozemlju dravske banovine državni gozdarski inženirji v okolišu svojega službenega poslovanja, kakor tudi kvalificirani gozdarski strokovnjaki za tista posestva, na katerih so oni upravitelji, izdelovati gospodarske načrte v zvezi z ukoriščanjem gozdov (načrte in odobritve za sečnjo) za gozdna posestva do velikosti 50 hektarov.**

* Po čl. 19 pravilnika o razlaščenih gozdovih se morajo za razlaščene gozde, ki so pod upravo Začasne državne uprave v Ljubljani, izdelati enotni gospodarski načrti po navodilih, ki veljajo za urejanje državnih gozdov.

** Ministrstvo za gozdove in rudnike je z odločbo št. 651/39 z dne 24. aprila 1939 glede sestavljanja urejevalnih načrtov po upraviteljih nedržavnih gozdov izdalo naslednje pojasnilo:

Izredno ukoriščanje gozdov, ki so pod posebnim javnim nadzorstvom. Ukoriščanje gozda, ki ni določeno z gospodarskim načrtom ali programom ali ki se ukrene preko odobrenega predloga za sečnjo, kakor tudi vsak odstopek od odobrenega gospodarskega načrta, se sme vršiti samo s posebno odobritvijo bana.

Če se dokaže, da je posestnik gozda v dveh letih dvakrat prekršil predpise gospodarskega načrta, sme minister za gozdove in rudnike na predlog občnega upravnega oblastva prve stopnje in bana odrediti, da se vzame tisti gozd v začasno državno upravo za dobo največ petih let (§ 65.).

Ukoriščanje gozdov, ki so pod posebnim javnim nadzorstvom, brez oblastveno odobrenega gospodarskega načrta (programa). V § 63., odst. 1., odreja zakon, da morajo vsi lastniki gozdov, omenjenih v § 56., predložiti v petih letih od dneva uveljavitve gozdnega zakona gospodarske načrte banu v odobritev. Tej določbi pa številni lastniki gozdov niso zadostili. Zato je zakonodavec s § 85., točka 1., finančnega zakona 1938/1939 to določilo razveljavil in namesto njega uzakonil naslednje določilo:

»Ban določi rok, v katerem se mora izdelati gospodarski načrt oziroma ureditveni elaborat in ki ne sme biti daljši od desetih let. Do tega roka se mora vršiti gospodarjenje na podstavi odobrenih predlogov za sečnjo in vzgojo. Ban sme določiti, kateri del vsakoletnih dohodkov gozda in kje se mora položiti za poravnavo stroškov za izdelavo ureditvenega elaborata.«

Za gozde, ki nimajo odobrenega gospodarskega načrta ali programa, sme upravno oblastvo prepovedati vsako sečnjo, ako gozpodari lastnik z gozdom neracionalno ali ga ukorišča brez odobrenega letnega predloga za sečnjo in vzgojo (§ 65/3.).

*

Od načela trajnega gozdnega gospodarjenja pa so po § 66. izvzeti gozdi, omenjeni v § 56., ki služijo izključno koristim gozdarske znanosti ali gozdarskega pouka, in oni, ki so izločeni kot narodni parki. S temi gozdi je treba gospodariti po svrhi, kateri so namenjeni.

Upravitelji nedržavnih gozdov, ki imajo osebno kvalifikacijo, predpisano v § 58. oziroma § 132. zakona o gozdih, so pooblaščen brez ozira na predpise zakona o pooblaščenih inženirjih, da sestavljajo urejevalne elaborate, predloge za sečnjo in vzgojo za gozdno posestvo, kjer so nameščeni kot stalni upravitelji.

Ako pa hočejo ti kvalificirani gozdarski upravitelji taka dela izvrševati tudi za ostala gozdna posestva, kjer niso nameščeni kot stalni upravitelji, tedaj morajo imeti pooblastilo, predpisano v zakonu o pooblaščenih inženirjih.

3. Posebni predpisi za gozde, ki so obremenjeni s služnostno pravico do lesa ali paše.

Glede gozdov, ki so obremenjeni s služnostno pravico do lesa ali paše, je treba uporabljati poleg predpisov policijske narave, ki so vsebovani v §§ 30. do 39., še predpise gospodarske narave, ki so vsebovani v §§ 67. do 73.

Gozdi, ki so obremenjeni s služnostno pravico do lesa ali paše, so namreč uvrščeni po § 56. med gozde pod posebnim javnim nadzorstvom. S temi gozdi je treba tedaj gospodariti po načelu stroge trajnosti in na podstavi gospodarskih načrtov, kar še zakon izrecno odreja v § 67.

Predpisi § 67. in sledečih imajo namen, da s temi gozdi posestnik tako gospodari, da se na eni strani z uživanjem gozdnih proizvodov (lesa ali paše) po servitutnih upravičencih ne spravi v nevarnost trajnost gozdne proizvodnje, na drugi strani pa, da se zavarujejo interesi servitutnih upravičencev.

*

Služnost je pojem državlanskega prava. Pojem pravice služnosti je vsebovan v § 472. občnega državlanskega zakonika, ki se glasi:

»S pravico služnosti je lastnik zavezan, kaj trpeti ali opuščati glede svoje stvari v korist koga drugega. To je stvarna pravica, ki učinkuje napram vsakemu posestniku gozda.« (Jus in re aliena.)

Služnosti se razvrščajo v zemljiške in osebne služnosti. Ako je pravica služnosti zvezana s posestjo zemljišče za koristnejše in udobnejše uživanje, pravimo, da je to zemljiška služnost (realna, predialna služnost), sicer je služnost osebna (personalna). Za zemljiško služnost je treba dveh posestnikov, od katerih ima eden kot zavezanec služneče zemljišče (praedium serviens), drugi kot upravičenec pa gospodujoče zemljišče (praedium dominans). Zemljiška služnost se ne nanaša na osebo, ampak na zemljišče, zato izprememba v osebi lastnika ali posestnika zemljišča ne vpliva na obseg ali obstoj te služnosti.

Zemljiške služnosti delimo v poljske in hišne služnosti. K poljskim služnostim spadajo tudi gozdne služnosti.

Poglavitne poljske služnosti so:

1. pravica, imeti stezo, gonjo živine ali kolovoz na tujem zemljišču;
2. zajemati vodo, napajati živino, odvajati ali dovajati vodo;
3. čuvati in pasti živino;
4. sekati drva, nabirati suhljad in dračje, pobirati želod, grabiti listje;
5. lomiti kamenje, kopati pesek, žgati apno.

Pri gozdnih služnostih je treba razlikovati dva osnovna pojma:

1. Pravni obstoj in prestanek.

2. Ureditev obstoječih služnosti, to je ugotovitev načina, obsega, časa in kraja njih izvrševanja skladno z interesi trajnega gozdnega gospodarstva.

K točki 1.: Naslov (titulus) za pridobitev služnosti temelji na pogodbi, na izjavi poslednje volje, na sodnem izreku ob priliki delitve skupnih zemljišč in na priposestvovanju (§ 480. o. d. z.). Stvarna pravica zemljiške služnosti se pridobi praviloma šele z vpisom v zemljiško knjigo (§ 481. o. d. z.). O. d. z. določa v § 1500., da služnostna pravica, pridobljena s priposestvovanjem, ki ni vpisana v zemljiško knjigo, ugasne s prenosom služkega zemljišča na drugo dobroverno osebo.

Ustanavljati se morejo gozdne služnosti tudi z oblastveno odredbo (tako zvane legalne služnosti) kakor:

1. Po § 194. rudarskega zakona z dne 23. maja 1854, drž. zak. štev. 146.

2. Po § 15., točka b), državnega vodopravnega zakona z dne 30. maja 1869, državni zakon štev. 95, oziroma po § 14. deželnega vodnega zakona za bivšo Kranjsko z dne 23. maja 1872, § 23. vodopravnega deželnega zakona za bivšo Štajersko z dne 18. januarja 1872, št. 8, in po § 28. deželnega zakona za bivšo Koroško, št. 164, po katerih se morejo ustanavljati služnosti na tujih zemljiščih za napeljavo vodovoda in postavitev za to potrebnih naprav.

3. Po zakonu o zasilnih potih z dne 7. julija 1896, državni zakonik št. 140, s sodnim izrekom.

4. Po § 2. razlastitvenega zakona z dne 18. februarja 1878, drž. zakonik št. 3, po katerem se morejo priznati služnosti za gradnjo in vzdrževanje javnih železnic.

5. Po § 58. zakona o likvidaciji agrarne reforme z dne 19. junija 1931, št. 263/42 ex 1931 Služb. lista, v zvezi z zakonom o izpremembi in dopolnitvi tega zakona z dne 24. junija 1933, Služb. list št. 361/56 iz leta 1933, prestanejo zemljiške služnosti, ko postanejo nepotrebne zaradi likvidacije veleposestev; če pa so zaradi likvidacije potrebne nove, zlasti služnostna pravica pota in služnostna pravica zajemanja vode, se morajo te služnosti ob razlastitvi ustanoviti.

Po § 11. zakona o izkoriščanju vodnih sil z dne 30. junija 1931, Služb. list št. 333/52 ex 1931, so imetniki dovoljenj za gradnjo naprav s turbinami z jakostjo nad 25 brutto konjskih sil upravičeni, zahtevati razlastitev služnostne pravice, kolikor je to neobhodno potrebno za gradnjo naprave in za dostop k napravam, če se morejo pričakovati od naprav bistveno večje splošne koristi, kakor je škoda, povzročena po njih gradnji.

*

Glede na še veljavno določilo § 43. servitutnega patenta z dne 5. julija 1853, državni zakon štev. 130, ki je dobil obvezno moč 28. avgusta 1853, se gozdne služnosti od uveljavitve tega zakona ne morejo več priposestvovati, pred tem dnevom pričeto in še nedo-

končano priposestevanje pa je bilo z dnem objave tega patenta pretrgano. Zato se pridobljena pravica do gozdnih služnosti, ki niso vpisane v zemljiški knjigi, more uveljavljati samo za tiste gozdne služnosti, katerih priposestevanje se je pričelo najmanj pred 28. avgustom 1825. (Po § 1470. o. d. z. traja priposestvovalna doba na nepremičninah 30 let oziroma po § 1472. 40 let — proti pravnim osebam.)

Izza objave gori navedenega servitutnega patenta pa se morejo gozdne služnosti pridobiti še samo s pismeno pogodbo, z izjavo poslednje volje ali s sodnim izrekom pri delitvah skupnih zemljišč, toda s pogojem, da pridobljeno služnost upravno oblastvo prizna in njeno izvrševanje dopusti. V teh primerih pa ne sme biti pogojeno, da pridobljena služnost ne more ugasniti.

*

K točki 2.: Obseg služnosti se določa po času pridobitve služnosti.

Zakon o gozdih izrecno odreja, da se mora velikost služnosti gibati v mejah trajnega gospodarjenja s služnostjo obremenjenega gozda.

Gozdne služnosti morejo ovirati trajno gozdno gospodarjenje in lahko spravijo pri nasprotujočih si interesih lastnika - posestnika obremenjenega gozda in uživalca gozdnih pridelkov (služnostnega upravičenca) v nevarnost obstoj gozda samega.* Državna gozdarska politika stremi zagraditi, da se uživanje obstoječih gozdnih služnosti omeji ali uredi na način, da se obvarujejo interesi gozdnih upravičencev, hkrati pa zagotovi ne samo obstoj gozda, ampak tudi trajna gozdna proizvodnja lesa, nove gozdne služnosti pa naj se ustvarjajo samo, če je to iz splošnih gospodarskih vidikov koristno ali če to zahtevajo drugi javni interesi.

Posebno gozdna zemljišča, obremenjena s služnostjo paše ali služnostjo do lesa, morejo pri neracionalnem gozdnem gospodarjenju spraviti v nevarnost trajnost gozdne proizvodnje in pravice servitutnih upravičencev. Zato je potrebno, oziraje se na gospodarske potrebe upravičenca in zavezanega zemljišča, določiti, da je treba gospodariti s temi gozdi tako, da je varovana trajna gozdna proizvodnja in da je zagotovljeno trajno pokritje užitnih pravic. Ta namen je vodil zakonodavca, ko je uvrstil v § 56. gozde, obremenjene s služnostno pravico do lesa ali paše, med gozde, ki so

* Važna osebna služnost je pravica uživanja (usufructus), to je pravica, uživati tujo stvar z varovanjem tvarine (substance) brez vsake omejitve (§ 509. o. d. z.). Po § 511. istega zakona ima uživalec pravico do popolnega, tako navadnega kakor izrednega donosa; njemu pripada zato les, posekan po gozdarskih pravilih (§ 511. o. d. z.), med katerimi so mišljeni specialni gozdarski zakoni in predpisi, predvsem pa zakon o gozdu sam. Potreba (obseg) te služnosti se določa po času, ko je bila raba dovoljena (§ 506. o. d. z.). V izvrševanju svoje pravice je uživalec (usufructuar) toliko omejen, da sme imeti le svojemu stanu, obrtu in hišnemu gospodarstvu primerno korist (§ 505. o. d. z.) in da ne sme prenesti te svoje pravice na nikogar drugega (§ 507. o. d. z.).

pod posebnim javnim nadzorstvom, in za katere je v § 67. še izrečno odredeno, da je treba z njimi gospodariti po načelu stroge trajnosti na podstavi gospodarskih načrtov.

Da bi pa bilo gorenjemu namenu zakonodavca zadoščeno, vsebuje zakon v §§ 68. do 72. še posebne predpise za gospodarjenje z gozdi pod posebnim javnim nadzorstvom. Ti določajo:

1. Služnosti ne smejo ovirati lastnika gozda v trajnem gospodarjenju in v izmenjavanju vrst dreves in tudi ne v načinu vzgoje, če to ustreza razmeram stanišča (§ 68.).

2. Velikost služnosti naj se giblje v mejah trajnega gospodarjenja z gozdom, ki je obremenjen s služnostjo, in če bi bila trajnost gospodarjenja z gozdom, ki je obremenjen s služnostjo, ogrožena, se sme obseg služnosti trajno ali začasno zmanjšati ali za nekaj časa tudi povsem ustaviti (§ 69.).

3. Obseg služnosti, če že ni odrejen, naj se na zahtevo za vezanca določi; pristojna oblastva pa naj streme, da se gozdne služnosti odkupijo, koder koli to dovoljujejo gospodarske razmere (§ 70.).

4. Pri služnostih stavbenega lesa in drv mora upravičenec dokazati na zahtevo dejansko potrebo kakor tudi uporabo lesa (§ 71.).

5. Če je obstoj služnosti nesporen, odloča v sporih o načinu, času in obsegu njih izvrševanja upravno oblastvo (§ 72.).

Izvajanje teh predpisov na območju dravske banovine spada sedaj po še veljavnih agrarnih zakonih v pristojnost komisije za agrarne operacije in komisarja za agrarne operacije.* Preden se predlože gospodarski načrti ali predlogi za sečnjo in vzgojo gozdov v smislu §§ 60. in 61. zakona o gozdih banu v odobritev, je zato dolžnost teh agrarnih oblastev, da so ti načrti in predlogi sestavljeni v skladu s predpisi §§ 67. do 72. zakona o gozdih.

(Dalje prih.)

Uprašanja in odgovori

Občine in ljudsko delo za banovinske ceste ob elementarnih nezgodah.

V pretekli zimi sta okrajni cestni odbor in sresko načelstvo v P. pozvala občine, naj odstranijo s snežnimi plugi sneg z banovinskih cest v svojem območju. Občine so to izvedle z najetimi delavci in vprego ter predložile račun okrajnemu cestnemu odboru. Ta se brani plačati stroške z utemeljitvijo, da bi bile morale občine odstraniti sneg brezplačno z ljudskim delom — ročno in vozno tlako. Ljudsko delo se ni moglo izvesti, ker ni mogoče nikogar siliti, da stavi za to delo v zimi konje na razpolago. — Vprašanje je, kdo mora trpeti po zakonu stroške za oranje snega na banovinskih cestah, občina ali cestna uprava? — Občina C.

* V čl. 1 in 12 uredbe o agrarnih operacijah (»Samouprava« št. 14/3 iz leta 1928 in »Samouprava« št. 21/5 iz leta 1928) so navedeni agrarni zakoni, katerih izvrševanje spada v pristojnost agrarnih oblastev.

Odgovor: Po § 24. zakona o samoupravnih cestah morajo odrediti občine, na katerih ozemlju se prekine promet po banovinskih cestah zbog elementarnih nezgod (snežni zameti, naplavine, plazovi, usadi itd.), v mejah fizične in gospodarske moči nemudoma vse, kar je treba (eventualno z uporabo brezplačnega ljudskega dela), da se čimprej upostavi najpotrebnejši promet. Po čl. 46 zakona o notranji upravi je sreski načelnik pooblaščen odrediti uporabo ljudskega dela, da se odvrne nevarnost in rešijo oni, ki so v stiski. — Iz navedenih zakonitih določil izhaja, da nalaga zakon občinam odstranjevati prometne zapreke na banovinskih cestah samo ob elementarnih nezgodah in v stiski, pa še to le v obsegu, kolikor to zmore občina z delovnimi in gospodarskimi močmi. Za elementarno nezgodo na cesti se smatra sneg, kadar ga zapade toliko, da se s plugom ne da odstraniti. Odstranjevanje snega s ceste ob normalnem stanju, t. j. dokler se more sneg s plugom orati, spada med redna cestna vzdrževalna dela, ki jih mora opravljati na banovinskih in dovoznih cestah k železniškim postajam okrajni cestni odbor iz kreditov za ta namen. Če so odstranile občine sneg z banovinskih cest s snežnimi plugi, kar se šteje za redno vzdrževanje ceste, jim gre za to delo povračilo stroškov po krajevno običajni višini. Ako se cestni odbor brani plačati to delo, je občinam odprta pot na bansko upravo, ki bo odločila o sporu po zakonu.

Kljub temu da predpisuje § 24. zakona o samoupravnih cestah občinam odstranjevati prometne zapreke ob elementarnih nezgodah in v stiski brezplačno z ljudskim delom, da se omogoči najpotrebnejši promet, je vprašanje, ali se morejo občine v dravski banovini siliti k temu spričo dejstva, da se ljudsko delo za banovinske ceste sploh ne izvaja. Zbog dejanskega neizvajanja ljudskega dela za banovinske ceste je ministrstvo za gradbe z odločbo z dne 5. julija 1939, št. 26.141, Sl. l. 418/67, na osnovi § 67. zakona o samoupravnih cestah dravsko banovino izrecno oprostilo brezplačnega ljudskega dela za banovinske in dovozne ceste dotlej, dokler bo priskrbljenih v banovinskem proračunu in v proračunih okrajnih cestnih odborov dovolj sredstev za gradnjo in vzdrževanje navedenih cest. Kakor prejšnja leta, tako je pobirala banovina tudi v letu 1939/40 kot nadomestek za ljudsko delo na označenih cestah 5% no doklado. V isti višini je predpisana nadomestna cestna doklada pod part. 1, pozicija 2, I. pogl., banovinski dohodki, v banovinskem proračunu za leto 1940/41. Iz izrecne oprostitve ljudskega dela za banovinske in dovozne ceste z edinim pogojem, da se pobira potrebna nadomestna cestna doklada, sledi naravno, da občine v dravski banovini niso vezane na brezplačno ljudsko delo za te ceste. To je tudi v skladu z načelom pravičnosti, ker bi bili davkoplačevalci v nasprotnem primeru za isti namen dvakrat obremenjeni, t. j. z ljudskim delom v naravi in z nadomestno cestno doklado, ki se pobira prav zaradi tega, da se ljudsko delo ne izvaja.

Po navedeni oprostitvi ljudskega dela so banovinske in dovozne ceste v dravski banovini glede vzdrževanja izenačene z državnimi cestami. Po § 23. zakona o državnih cestah mora sreski načelnik ob prekinitvi prometa na državnih cestah zbog elementarnih nezgod odrediti uporabo ljudskega dela za upostavitve najnujnejšega prometa, občine pa morajo dati cestni upravi na razpolago potrebno delovno moč in material, toda ne brezplačno, nego le proti krajevni mezdi oziroma plačilu po tržnih cenah. Smiselno uporabljajoč navedeno določilo in § 24. zakona o samoupravnih cestah, mora sreski načelnik na zahtevo uprave banovinskih cest oziroma okrajnih cestnih odborov odrediti ob elementarnih nezgodah in v stiski tudi za banovinske in dovozne ceste ljudsko delo in zasago materiala, občine pa morajo dati to upravi banovinskih cest na razpolago proti krajevno običajnemu zaslužku ter po tržnih cenah, ne pa brezplačno.

Zastaranje terjatev iz naslova ubožne oskrbe.

Brez vednosti in pristanka neke bivše občine, ki sedaj pripada tukajšnji občini, je bila dne 30. oktobra 1929 oddana v Dečji dom v Z. neka tukajšnja nedoletna občanka. Ker se oskrbni stroški 1635 din od nezakonske matere ali drugih svojcev niso dali izterjati, je mestno poglavarstvo zahtevalo plačilo od

tukajšnje kot domovne občine. Spočetka se je občina upirala plačilu, končno bi pa plačilo le morala izvršiti. Banska uprava v Ljubljani je z odlokom z dne 8. februarja 1934 naročila občini, da vnese v svoj proračun za l. 1934/35 prvi obrok navedenega zneska, 835 din. Ta znesek je občina 23. decembra 1934 poravnala. Za ostanek terjatve občina nato ni dobila nikakega opomina več, niti ni bil spis več vrnjen ali naročeno, da vnesemo v proračun še ostanek terjatve. Minilo je torej od takrat že polnih pet let. Po našem mnenju je tedaj terjatev zastarela in je nismo več dolžni poravnati. — Prosimo pojasnila, ali je naše naziranje pravilno, kakor tudi, ali in v kolikem času zastarajo terjatve javnopravnih teles nasproti drugim javnopravnim telesom — Obč. L.

Odgovor: Po § 39. domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863 se rešujejo spori o povračilu ubožne oskrbe med občinami po upravni poti. Upravna oblastva so torej dolžna ravnati se po predpisih upravnih zakonov o preskrbi ubožcev. Noben teh zakonov pa ne določa, da bi zahtevek na ubožno oskrbo zastaral in kdaj da zastara. Zato ni utemeljeno, sklicevati se v upravnem postopanju na zastaranje; civilnopravni zakoni pa se v tem postopanju ne morejo uporabljati.

Ako se je vršila oddaja otroka v Dečji dom brez vaše vednosti, imate po § 30. domovinskega zakona od 3. decembra 1863 pravico, uveljaviti vso škodo, ki vam je nastala, ker vas mestna občina Z. ni takoj obvestila o oddaji otroka v zavod (n. pr. škodo iz tega, da bi otroka doma ceneje ali celo zastonj, n. pr. pri sorodnikih, vzdrževali in vzgajali).

Iz vaše informacije ni videti, da bi bila izdana formalna odločba o vaši dolžnosti povračila, ampak le, da vam je banska uprava naložila z dopisom, vnesti znesek v proračun. Tudi še sedaj morete zahtevati — po novi praksi pri okrajnem načelstvu v K. — da izda formalno odločbo o stvari. V tem postopanju uveljavite odgovornost za škodo mestne občine Z. zaradi prepozne obvestitve. Ni pa izključeno, da vas bo mestna občina prišla za ostanek s tožbo pri rednem sodišču — ako bo n. pr. oprla tožbo ne na ubožni zakon, ampak na civilnopravni temelj neupravičene vaše obogatitve ali podobno. V tem primeru pa uveljavite vašo škodo zaradi prepozne obvestitve in tudi zastaranje po občem državljanškem zakoniku. Verjetno pa tudi tu z zastaranjem ne boste uspeli, ker poseben čas zastaranja treh let za zahtevke zaradi dane oskrbe (§ 1486. o. d. z.) ne bo verjetno tu prišel v poštev, ampak splošni zastaralni rok 30 let, ker gre zahtevek iz dane oskrbe, ki bi jo po zakonu morali vi dati (§ 1042. o. d. z.). Zaradi tega vam tudi sklicevanje na § 148. o. d. z. verjetno ne bo koristilo.

Pravice nadzorne oblasti pri odobravanju obč. proračunov.

Naš letošnji proračun nam je kr. banska uprava precej spremenila. Sama je vnesla vanj novo, precej visoko postavko za podpore družinam vpoklicanih vojaških obveznikov (čeprav je dolžna take podpore po Uredbi o podporah dajati država, ne pa občina), nekaj postavk nam je znižala, obč. doklado pa je za 5 % zvišala. Mnenja smo, da je tako postopanje nezakonito, ker sme po odločbi državnega sveta v obči seji z dne 1. in 3. februarja 1936 (glej »Samoupravo« l. 1938, str. 35) banska uprava občinski proračun le odobriti ali ne odobriti, ne sme pa poedinih partij in pozicij zmanjševati ali zviševati ter tako izpremenjeni proračun odobriti. — Prosimo za takojšen odgovor, ali imamo prav, ker hočemo vložiti pritožbo. — Obč. R.

Odgovor: Ker bo zanimala stvar tudi druge občine, prinašamo odgovor tudi v »Samoupravi«. — Vaše stališče bi bilo pravilno, če ne bi bila dobila kr. banska uprava v letošnjem finančnem zakonu (uredbi o proračunskih dvanajstinah, »Služb. list« št. 151/31 l. 1940) posebno pooblastilo za spremi-njanje obč. proračunov. To pooblastilo (t. 3 § 79.) se glasi:

»Oblastvo, ki po določbah § 98. zakona o občinah in § 118. zakona o mestnih občinah odobruje občinske in mestne proračune, sme predložene občinske in mestne proračune ob odobritvi polnoveljavno spremeniti, tako v razhodkih in dohodkih, kakor tudi v davščinah, ki jih pobirajo občine in mesta za kritje svojih razhodkov.«

V vašem primeru je bila banska uprava torej popolnoma upravičena, da izvrši omenjene spremembe. Z nameravano pritožbo na ministrstvo oziroma tožbo na državni svet boste uspeli le v primeru, če je banska uprava s spremembo samo kršila zakon, na pr. da vam je črtala kak obvezen izdatek (anuiteto, kritje za neporavnane račune itd.).

Prispevki občine za vzdrževanje meščanskih šol.

Iz naše občine hodita dva učenca v meščansko šolo v Mariboru. Sedaj pa je dobila občina plačilni nalog, da nakaže meščanski šoli za vsakega učenca prispevek, ki naj ga plačamo iz občinskega proračuna. Občinski odbor pa je mnenje, naj bi se ta prispevek izterjal od staršev dotičnih učencev. — Ali je mnenje občinskega odbora pravilno? — O. K.

Odgovor: Mnenje občinskega odbora ni pravilno. Prispevek, ki ga je določila meščanska šola za vsakega učenca in ki ga je odobril banovinski šolski odbor, gre v breme občine. To sledi iz določila § 12. zakona o meščanskih šolah (Sl. l. 1931, št. 651/83), ki pravi, da veljajo za gradnjo, vzdrževanje, popravilo in prezidavo poslopij za meščanske šole določila zakona o ljudskih šolah (Ur. l. 1930, št. 110/25). Stroške za ljudske šole pa morajo uvrstiti občine v svoj letni proračun in jih ne morejo prevaliti na starše šoloobveznih otrok.

Občinska taksa na radijske sprejemnike.

Ali smemo pobirati občinsko takso od radijskih aparatov, ki so postavljeni v gostilnah in služijo zabavi občinstva? V proračunu imamo odobreno takso letnih 150 din »od godbenih avtomatov v javnih lokalih«. — Obč. L.

Odgovor: Godbeni avtomati so priprave, ki na mehanični način proizvajajo oziroma reproducirajo glasbo. Semkaj spadajo gramofoni (mehanični in električni) ter razni starejši mehanični instrumenti, kakor orkestrioni, električni klavirji itd., ki pa jih je gramofon skoraj že docela izpodrinil.

Radijski sprejemnik (radijski aparat) ni godbeni avtomat. On služi sprejemanju izvirne, žive besede in glasbe, ki se proizvaja drugje ter po radijski oddajni postaji prenaša naročnikom. Res je sicer, da radijski sprejemniki v gostilnah in podobnih javnih lokalih služijo, vsaj po veliki večini, le zabavi gostov in da potemtakem uvedba »taks na zabavo« zanje stvarno ne bi bila neopravičena; toda manjka formalnih pogojev za obdavčenje. Kajti na eni strani za uvedbo takse za te primere ni zakonitega pooblastila — uredba o pobiranju občinskih taks iz l. 1929 predvideva pod t. 17 tarife obč. takse izrečno le za »godbene avtomate (gramofone)« — na drugi strani pa so takse na radijske sprejemnike po čl. 28 pravilnika o sprejemnih radijskih aparatih za privatno uporabo (»Uradni list« št. 217/53 iz l. 1929) naravnost prepovedane. Prepoved ima namen, da se radiofonija, ki pri nas še ni dosti razvita, ne duši z javnimi dajatvami in s tem v svojem razvoju ovira. Ker ta prepoved nima omejitev, velja tudi za sprejemnike v javnih lokalih. Pobiranje obč. takse od gostilniških radijskih aparatov bi bilo torej povsem nezakonito in ga raje opustite.

Če je gramofon kombiniran z radijskim sprejemnikom, to je, če uporablja njegov nizkofrekvenčni del in zvočnik, ostane seveda godbeni avtomat v smislu takzne uredbe in se sme obdavčiti prav tako, kakor če bi imel lasten ojačevalec in zvočnik. Enako je z radijskim sprejemnikom, ki ima vgrajen gramofon; tudi od tega, oziroma od vgrajenega gramofona se sme pobirati taksa.

Zakotno pisaštvo občinskih uslužbencev.

V tej stvari, zlasti o dopustnosti sestavljanja pismenih vlog proti nagradi, smo prejeli več vprašanj, iz katerih vidimo, da bo treba predmet do kraja razčistiti. To bomo storili s samostojnim, izčrpnim člankom v prihodnji številki lista, ki bo skupen odgovor na vsa vprašanja.

Vpraševalce prosimo zato potrpljenja do prihodnje številke, ki izide v septembru.